

נטיעה שזר שפחה

[מנילה ה:]

• לקט תולדות חייו סיפורים עובדות ואמדות מהאי חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינורט זצ"ל •

נטע שפעשועים

פרקי מבוא יחוסו ותולדות חייו (ב)

פרק א'

בבית אבותיו

בבית גדול וקדוש מאוד נתגדל וצמח הגה"צ ר' נטע זצ"ל, בבית אבותיו וזקניו הצדיקים אשר האירו ופיארו את העיר ירושלים, בתורתם ובחכמתם והתמדתם ועבודתם העצומה.

(1) זקינו הגה"צ ר' יוסל'ה ציינורט זצ"ל אשר מנעוריו, עוד בהיותו בחו"ל בקראקא, שקד על דלתות התורה והעבודה כל היום ולא פסיק פומיה מגירסיה כל ימיו כשהוא כל כולו מסור לתורה מבלי לדאוג לפרנסתו, והיה מקורב מאוד אצל רבו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע שחיבבו וקירבו מאוד.

וידוע הסיפור, שהיה מספר ר' נטע זצ"ל, דפעם אחת כשנסע זקינו הגה"צ ר' יוסל אל רבו לפרמישלאן בפרוס חג הפסח ורצה לחוג שם את חג המצות, בהגיעו אל הקודש פנימה קידמו רבו בכעין תרעומות ושואלו בנעימות לשו"ק "וכי כך מגיע אברך אל מאיר'ל לפסח, לא ולא, האברך צריך ליסוע ללעמבערג ולעשות שם שלשים אלף רייניש, ואז יחזור ויסע לחג השבועות למאיר'ל ואז יש להאברך חג שמח ולמאיר'ל יש חג שמח.

[ומוסיפים בני המשפחה, כי סיפור זה שמע הרה"ח ר' יהושע מדודו הרה"ק ר' שמעון בידרמן מלעלוב זצוק"ל, כי אביו ר' אביש היה בן 12 בפטירת אביו ולא שמעו ממנו, והרה"ק ר' שמעון שאכל קעסט אצל חותנו ר' יוסף שמעו ממנו.

ומספרים עוד, כי הסדר היה אצל הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן, שהיה יושב עם תהלים אצל השולחן כשאחוריו אל הדלת והדלת פתוחה, ועל ידה תלוי וילון עבה שלא אפשר לראות דרכה, וכל אדם שהגיע היה נשאר לעמוד לפני הוילון והיו שומעים איך שהרה"ק ר' מאיר אומר, פלוני ופלוני הגיע והוא רוצה כך וכך... ואח"כ היה אומר, שפלוני יסע לביתו וייל ער האט געפויגעלט, או אומר שיחזור לביתו סתם או אומר שיכנס אליו, לכל א' אומר כפי מה שהוא...

כשהגיע ר' יוסף ועמד מתחת לוילון שמע שהרבי אומר: היונגערמאן הזה הגיע להיות אצלי בפסח, ונסע מביתו ולא השאיר שם כסף, ובבית יהיה ממילא א צובראכענעם פסח, וליונגערמאן הזה גם יהיה פסח שבור, ומאיר'לען וועט דאס אויך שטערן דעם פסח. לכן עדיף שיעל לפסח לביתו, ואחרי פסח יסע ללעמבערג ויעשה 30.000 [ויש מספרים 10.000] רייניש וישאיר הכסף בבית, ובבית יהיה שמח והאברך יהיה שמח ומאיר'ל גם יהיה שמח].

וכפקודת רבו כך עשה ללא ספיקות ושאלות, כוונתו וחסיד, ותיכף חזר לביתו, ואחרי החג ארז חפציו ונסע ללעמבערג לקיים ציווי הרבי, בשעה שאיננו יודע מה יעשה שם ולהיכן יפנה. ובהגיעו שם פנה והלך תיכף לביהמ"ד וישב שם שעות רבות כל יום, כשלומד ומתפלל שם באריכות, ובאמצע היום אחרי אשר גמר כל סדר היום שלו בתורה ותפלה, פנה ויצא לעבר השוק, כדי לקיים מצוות רבו, ועבר בשבילי השוק לראות אם יזמן לו איזה מסחר, ובגמרו פנה לאכסנייתו לאכול ולנוח קצת, וחזר לביהמ"ד ללמוד ולתפלת מנחה ומעריב, וחזר חלילה.

ככה עברו עליו כמה ימים תוך שהוא לומד רוב היום ומתפלל בביהמ"ד ויוצא ידי חובתו בזה שעושה "סיבוב" בשוק וחוזר כלעומת שבא באמונה חזקה בדברי רבו ובתום לב.

ביום השלישי, בעת שסיבב והלך בשוק, פונה אליו א' מן סוחרי הבדים שבשוק ומבקשו לסור אליו לחנותו, שם ישב עמו ופרש לפניו בקשתו, היות שהוא צריך לעזוב את העיר לזמן מה ואין ברצונו להשאיר חנותו ריק לימים אלו, כדי שלא להפסיד את הקונים המורגלים לסור לחנות, ע"כ מחפש אדם נאמן להפקיד בידו את החנות לתקופה זו, ואתה נראה לי אדם נאמן ואף שלא תחפוף לעמוד כאן שעות רבות, עכ"פ תפתח כל יום החנות אפילו רק לשעות מועטות, ותמכור כמה שתוכל ונתן לו מחירים לכל סוגי הבדים, באמרו לו שכ"ז הוא צריך לקבל עבור

בדים אלו ושאר הרווחים יהיו עבורו.

ור' יוסל בראותו דברי הרבי מתחילים להתממש, נתן תיכף את הסכמתו וערכו הסכם ביניהם והוא המשיך לנהל סדר יומו באריכות התפלה והלימוד, ורק כמה שעות ביום פתח את החנות.

יום אחד בעברו בשוק הוא רואה מודעות שנתפרסמו ע"י הממשלה שצריכים בדחיפות כמות רב של בדים לעשיית בגדים עבור הצבא, ועושים "מכרז", ע"מ שהמוזיל ביותר יזכה במכרז, ור' יוסל שלא היה סוחר, עשה חשבון בכמה יכול למכור הבדים ושישאר לו ריוח. והוא היה למעשה הזול מבין כל המתמודדים וזכה במכרז ובאו וקנו ממנו כל החנות כולו עם כל הבדים, לא נשאר עד חוט ושרוך נעל, וממילא סגר ר' יוסל החנות וחזר לביהמ"ד.

ויהי כשחזר בעל החנות וראה שחנותו סגורה, פנה תיכף לביהמ"ד בתרעומת אל ר' יוסף מה זאת עשית, הלא הסכם עשינו בינינו, וסיפר לו ר' יוסל על דבר המכרז ושפשוט לא נשאר מה למכור. ועשו חשבון ביניהם ויצא הריוח עבור ר' יוסל בדיוק 30 אלף רייניש, כמאמר הרבי ר' מאיר.

וחזר ר' יוסל לביתו, ולקראת חג השבועות שוב נסע אל רבו הק' לפרימישלאן, שם יצא רבו לקראתו בשמחה וקרא ואמר, אכן כך מגיע אברך למאיר'ל, אחר שעשה 30 אלף רייניש לביתו, וכך יש למאיר'ל חג שמח ולהאברך חג שמח...

ומוסיפים בני המשפחה לספר, כי הנה ר' יוסל לא היה לו בנים ל"ע, וע"כ לא היה לו מה לעשות עם הסכום הגדול הזה, ושמר אותו במקום מבטחים עד לעת מצוא.

ויהי בהגיע ר' יוסל לגיל 69 נפטרה עליו אשת נעוריו, וחשב ר' יוסל לעלות לארץ הקודש ובכסף שיש לו יקנה חלקה לקבורה בהר הזיתים והשאר מה שלא יצטרך לעצמו יחלק אחרי פטירתו ע"י אפוטרופוס למנין ת"ח עניים שבירושלים שילמדו לע"נ בשנה הראשונה לפטירתו, וכבר ארז מטלטליו ע"מ להעלותם לירושלים.

ונסע אל רבו הרה"ק ר' מרדכי אריה, נכדו של הרה"ק ר"מ מפרימישלאן ושטח לפניו תכניתו ומחשבתו. ויען אליו הרבי ויאמר, למה תדאג לקבורתך, לפני שדאגת על עתידך והעמדת דורות של בנים ובנות. ור' יוסל תמה והצביע על זקנו הלבן, וכי בגיל הזה יתחיל לחשוב על בנים... באמרו לרבו, הזקן הלבן שלי אמר לי כן.

אולם רבו הק' לא נתן לו לעשות כתכניתו ואמר לו, אני אומר לך, שתלך ותחפש זיווג הגון עבורך, בת בנים ובעזה"י תראה עוד רוב נחת דקדושה.

כחסידי וותיק, קיבל באהבה ובאמונה פקודת רבו, ופנה אל השדכנים שרצו להציע לו זקנות אלמנות וכדו' וביקש שידוך דוקא בת בנים כפקודת הרבי, ואכן לאחר זמן הציעו לו אשה צעירה בתו של הרה"ח ר' יהושע ראקובער ז"ל מקראקא [שהיה מראשי הקהל ומחשובי נכבדי העיר] שהיא היתה נשואה מקודם לבחור א', אחרי שחיפש לה אביה ת"ח גדול מאוד ע"פ חפצה ורצונה שרצתה מאוד מאוד דוקא ת"ח גדול וצדיק וחשוב וביקש מראש הישיבה שיציע לו בחור גדול בתורה והציע לו ותיכף אחרי הנשואין

ברחה מן הבית, באמרה לאביה שראתה בהחתן שלה שיש לו שייכות ל"השכלה" רח"ל ואינה רוצה לדור עמו אפי' שעה אחת, [היא חזרה לביתה למחרת ה"שבע ברכות" ואומרת לאביה, עתה גמרנו שבע ברכות ואפשר לגשת כבר לערוך "גט", אביה שנבהל לשמע דבריה, שאל אותה, הלא אומרים עליך שאת פיקחת וחכמה מאוד, ומה יאמרו עתה עליך שנטרפה עליך דעתך, אמרה לו, ב"ה לא נטרפה דעתי ואני יודעת טוב טוב מה שאני אומרת. ואני אומרת לך בוודאות, כי חתן זה הוא לא "חתן" מתאים עבורך ולא "בעל" מתאים עבורי, וסיפרה לו כי הריחה עליו שהוא נדבק בהשכלה, והיא במסירות נפשה לא רצתה לשמוע כלל על המשך הבנין, ותבעה גט, והוכרחו לשלם לו סכום גדול על הגט, ובלבד ליפטר מזה שנגוע בהשכלה, ואכן תיכף אחרי הגט נתגלה קלונו בחשפו את פרצופו האמיתי והצטרף למשכילים והיה לאחד מהם רח"ל.] ומאז ישבה גרושה בבית אביה, וחיכתה לבעל ת"ח וצדיק.

ועכשיו כשהגאון והצדיק ר' יוסל חיפש זיווג בת בנים הציעו שידוך זה, אחרי 15 שנה מאז שנתגרשה, ואכן נשא אותה ר' יוסל, את הרבנית דבורה, ונולד לו ממנה ג' בנות, ואח"כ עצרה מלדת כמה שנים וגם בן זכר לא היה להם ור' יוסל שרצה מאוד להוליד בן זכר תלה זאת שאולי היות שכבר ארז חפציו לעלות לא"י ועתה נסוג מזה אחורנית ואולי לסיבה זאת לא זכה לבן זכר, וכשסיפר הרהוריו אלה להרבנית הצדקנית שלו, תיכף הביעה הסכמתה שמצדה לא ייבצר מלעלות לאה"ק, על אף שמטופלים בג' בנות קטנות, ואכן כך עשו ובמס"נ עלו והתיישבו בירושלים עיה"ק, ושם נולד להם הבן זקונים הגה"ח ר' אביש, ועוד בת אחת, ומשם נסתעפה ונתפשטה משפחת ציינורט בירושלים עיה"ק.

והיה מספר הרה"ח ר' יוסל ציינורט ששמע מזקן א' מקראקא שזכר עדיין איך שכל העיר קראקא רעשה ודיברה אודות נסיעתו לא"י וכל בני העיר יצאו ללוותו לדרכו.

2) זקינו הגה"ח ר' אברהם אביש זצ"ל, שנולד בירושלים, ואף הוא כאביו היה **שקוע כל המעת לעת בתורה ועבודה, וידוע כת"ח מופלג, ותורתו אומנותו, לומד היה כחמש שש שעות כל יום לפני** התפלה, והסתופף בצל קדשו של הרה"ק ר' אלעזר מנדל מלעלוב ובנו הרה"ק ר' דוד זי"ע, ונסע כמה פעמים לפולין אל רבותיו הק' השפת אמת מגור והרה"ק ר' חיים ישראל מפילעב בנו של הרה"ק ר' דוד מקוצק ונכדו של הרה"ק רמ"מ מקוצק.

סיפר הרה"ח ר' יוסל ציינורט, כי זקינו ר' אביש היה לו גיס הרה"ח ר' בעריל רבינוביץ (בנו של הרה"ח ר' אריה מרדכי) שהיה מחסידי קאצק (וכך כינוהו, ר' בערל קאצקער, ועוד היה אצל הרה"ק רמ"מ מקאצק זי"ע) והוא גם משך בדברים **את גיסו ר' אביש** שנולד בירושלים בשנת תר"ל, ונסע בצעירותו לפולין אל השפ"א והפילובער.

הרה"ק השפת אמת קירבו מאוד, ובפרט עקב היותו נכד הרה"ק היהודי הק' מפרשיסחא, ובא' הפעמים אחרי הגיעו נחלה ושכב במטתו, והשפ"א שאל להגה"ח ר' מנדל פאבניצער היכן ר' אביש, ולא ידע מה להשיב, והתרעם השפ"א עליו בשאלו, יהודי כה חשוב הגיע לכאן מירושלים עיה"ק וכבר כמה ימים שאיננו כאן ואינך

כי מגודל ההתקשרות הרי כל פעם שדיבר מרבו היה פורץ בבכי ברוב התרגשותו, וחושש היה ללבו החלש שלא יהא ניזוק... ואח"כ אצל האחים הקדושים הרה"ק ר' מרדכי ז"ע והרה"ק ר' נחומ' צע ז"ע מראחמסטריווקא, כמו כן הסתופף בצ"ק של הרה"ק האמרי אמות מגור ז"ע ובנו הרה"ק הבית ישראל מגור ז"ע.

נקי כפים מאין כמוהו ואף נקי בלבשו והנהגתו באופן מיוחד ממש, ואכילתו וכל עניני גשמיות היה תמיד בישוב הדעת ובמתינות, כשכל פסיעה והנהגה קלה מדודה ושקולה כפי המבואר בגמ' ופוסקים ובספרי חסידות וכהנהגת חסידים ראשונים, ראו כולם עליו כי עניני הגשמיות אין להם שום שליטה והשפעה עליו, לא נטה כהוא זה מהנהגותיו ועניניו בכל מצב שהוא (ולדוגמא, אם היה מגיע למקום סעודה שהיה צריך ליטול ידיים לסעודה, אם לא היה לו סכין לחתיתת החלה אפי' אם היה החלה קטנה, לא נטל ידיו בשום אופן, כי לא אוכלים בלא סכין).

בכלל בבית הזה עניני הגשמיות לא תפסו מקום כלל, לדוגמא, מסופר כי נכד אחד עלה פעם אל הסבתא מרת ברכה ע"ה. וקנה לה גביע לבן לאכול עם הלחם כציווי הרופא, ונבהלה הסבתא ושאלה לנכדה אמור נא לי, לָכֵן שלם קנית לי, אגאנצע לעבען זאל איך עסן, וכי זה לא יוריד לי מהגן עדן... כך פחדו מליהנות מעולם הזה.

וכך כשבנו עבורה איזה דבר בבית לנוחיותה ובריאותה, נחרדה ושאלה וכי יוצ"ח לא מרחמים עלי, הלוא בקושי אנו רוכשים מקצת עוה"ב וגם זה עלינו להפסיד עבור מקצת נוחיות בעוה"ז... ובשום אופן לא סבלה שיהיו עושים עסק ושיחה, מעניני אוכל, ושאלה בתמיהה, וכי לא די במה שאוכלים וכי עוד צריכים גם לדבר מזה....

מאוד לא להאכילו אף פעם ללא שיהא עטוף בכיפה, והקפידה האמא ע"ז ביותר ותמיד כשהאכילוהו דקדקה שיהא בכיסוי הראש ונתקיים בו מאמר הגמרא. כסי ראשך כי היכי דליהוי עלך אימתא דשמיא.

דמעות של אמא

ומסופר, כי ביום שנעשה בן ג' שנים וכנהוג שומרים על הילד שלא יראה צורת אשה, ובאותו יום דפקה אחת השכנות בבית ובדיק כשפתחו הדלת ראה הילד את השכנה, והאמא הצדקנית, בראותה זאת נחרדה ובכתה ללא הרף לבל יזיק הראיה לילד ושיהיה קדוש ומשומר ת"ח ויר"ש ללא שום דופי.

כן מסופר כי הרבה הרבה דמעות שפכה אמו הצ' אודות בנה הגדול, כי מרוב שובבותו דאגה תמיד על עתידו ולא מצאה מנוח לנפשה, ושעות רבות ישבה עם התהלים ובקשה תחנונים ממרום שבנה יגדל ת"ח וצדיק וקדוש, והיתה אומרת חבל שלא בכיתי כ"כ עבור כל יוצאי חלצי...

עוד יהיה לך הרבה נחת

עוד מספרים, כי ברוב שובבותו דאגה אמו תמיד על עתידו וחניוכו, והיה להם שכן צדיק וצנוע, שהחשיבוהו לצדיק נסתר, (הר"ר

יודע היכן הוא... ואכן מני אז נזהר ר' מנדל ושימש את ר' אביש ולא מש ממנו כל אותו זמן, הגם שר' מנדל היה רב ומכובד בא בימים ור' אביש צעיר לימים, עכ"ז לא עזבו עד שראהו בריא בביהמ"ד, (כך סיפר בנו של ר' מנדל הרה"ח חיים אלעזר אלתר).

דביקותו של ר' אביש בספר שפת אמת היה משהו מיוחד, כשנתיישב ליד ספר שפ"א האט זיך די וועלט גיקענט איבער קערן והוא לא מש מספרו.

אביו של ר' יוסף היה הרה"ק ר' יצחק מוישניצא, שניהל קהל עדת מרעיתו אחרי הסתלקות אביו, והיה בזיו"ש חתנו של הרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב, ואביו הרה"ק ר' אביש היה עוד אצל הרה"ק החוזה מלובלין והחוזה הסמיכו להנהיג וליטול קוויטלאך. - ע"כ מהרה"ח ר' יוסל.

גם בנו הגדול של ר' אביש, הגה"ח ר' יוסף זצ"ל, הוה פקיע שמיא כת"ח מופלג שבמופלגים, וכגאון גדול וקדוש, וכל העיר צפת, שם היה גר בעיר מגורי חותנו, רעשה ממנו וכולם כיבדוהו והעריצוהו מאוד, אולם לא האריך ימים ולפני הגיעו לגיל שלשים נסתלק.

3) אביו הגה"ח ר' יצחק יהושע ז"ל שהתייתם מאמו בילדותו בהיותו כבר ח', אף הוא גדל וצמח לתפארת ומפורסם היה כתלמיד חכם מופלג, ששלט במסכתות בש"ס וספרי השו"ע ופוסקים באופן נפלא, מורם מעם ומופלג בחכמתו וישרותו באופן נשגב ביותר ורבים שיחרו לפתחו להתייעץ עמו, וידוע היה בטוב לבו וכבעל חסד נפלא, חסיד אמתי ומקושר לרבותיו הק' בביטול והתקשרות מופלגת, במיוחד היה קשור אל הרה"ק ר' דוד בידרמן מלעלוב ז"ע [עד כדי כך, שנמנע בימי זקנותו מלדבר אודות רבו,

גם במעלליו יתנבר נער - הריחוק מ"שקר"

עודנו בקטנותו לפני הגיעו לגיל ג', פנתה אליו אמו הצ' פעם, היות שכל יום ויום הלבישה אותו בגדים חדשים והוא בשובבותו ליכלך אותם במשך היום ובלילה כיבסוהו והלבישוהו נקיים למחרת, ועתה באמצע היום רצתה אמו להחליף לו הבגד המלוכלך לבגד נקי ומכובס, אבל ביקשה ממנו שיבטיח לה שלא ילכלכו עוד במשך היום.

והילד נטע'לע לא רצה להבטיח בשום אופן, וכששאלוהו למה לא מבטיח ענה ואמר, כי היות שלא נראה לו שיוכל לשמור על נקיות הבגדים ע"כ איננו רוצה לומר שקר, בידעו שלא יוכל לקיימו.

השכנים, שסיפרו סיפור זה, שהיו עדים לה, יצאו מכליהם כששמעו וראו דבר זה, שילד קטן מתחת לשלש שנים יהיה לו עיקרון ושמירה "לא לשקר" ח"ו.

כסי ראשך - ליראת שמים

מספרת אחותו הרבנית בידרמן תחי', כי אמם הצדקנית ארגה עבורו כיפה מיוחדת עוד לפני לידתו, עקב שהסבתא הצדקנית מרת פייגאלע ע"ה ביקשה היות שהוא נקרא על שמו של אביה הרה"ק ר' נטע ויליעפולער, ע"כ ישמרו על הילד הזה ויקפידו

כמו כן הסתופף בבחרותו בצל קדשו של הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זצוק"ל, שאף זקינו הגה"ח ר' אביש עוד היה מסתופף אצלו. והיה מתבטא כי הלעלובער רבי היה הרבי הראשון שלי, ועדיין זוכר אני את הקה אכסוף שלו.

ובהיותו בישיבת חיי עולם, משכו אותו חבריו שבישיבה, חסידי באיאן, ודיברו על לבו לעלות וליראות אצל הרה"ק הס"ק מהוסיאטין, ובמיוחד הרה"ח ר' לייביש רבינוביץ שהיה חסיד נלהב ובעל רגש מיוחד, וכל ימיו הכיר לו טובה על כך שהוא פתח בפניו הדלת וזירזו להתקרב אל האי"ס, ומאז נקשר אל הרה"ק מהוסיאטין בקשר של קיימא, ועד יום הסתלקותו היה נוסע אליו תמידים כסדרם וביטל עצמו בביטול גמור כחסידים הראשונים ממש, וכל ימי חייו לא הסיח דעתו מרבו הק'.

כשהיה הרה"ק מהוסיאטין נמצא בירושלים היה נוסע ע"פ רוב בכל ערב שב"ק להדלקת נרות של ערב שב"ק, ונשאר לתפלה ושמיעת "קידוש" ואז חזר לביתו. והיה מספר הרה"ח ר' ישראל שרייבר מזקני חסידי הוסיאטין כי היה דרכו להיכנס בעש"ק עם קויתל אל הרה"ק הס"ק מהוסיאטין ובכסף של הפדיון שנתן לו היה נוסע הרה"ק אל המקוה במונית.

והיה ר' נטע מספר כי כמה וכמה פעמים ראה איך שהרה"ק מהוסיאטין לומד גמרא בחברותא עם חתנו הרה"ק האהלי יעקב (ע"פ רוב לפני תפלת מנחה בימי החול), ופ"א אף שמע איך שלומדים הגמ' כתובות ושמע את הרה"ק מסיים בדברי הגמ' שם ר' אבא הוה מנשק כיפי דעכו.

רבו הק' מהוסיאטין אף הראה לו אותות קירבה וחובה מיוחדים ודיבר עמו דברים וענינים שלא דיבר עם אף א', ור' נטע סיפר על כך בסילודין ובראה, באמרו כי הוא חושש שמא אסור היה לו להסכים שרבו הק' יקרב אותו כ"כ, וראה בזה כעין חשש ופגם על התקרבות יתירה של אדם פשוט לאור גדול וקדוש... ור' מיכל היה מספר כי לפלא היה שהרה"ק הזכיר ב' אנשים ע"ש "ירושלים", כשדיבר מהרה"ק השומרי אמונים היה אומר ר' אהרן מירושלים, וכשדיבר מר' נטע היה אומר דער יונגערמאן פון ירושלים...

אחרי הסתלקותו של הרה"ק מהוסיאטין ביום כ"ט כסליו תש"ט חשך עליו עולמו וחשב והתבונן הרבה מאוד והתייעץ על המשך דרכו. עד שמצא וראה את שאהבה נפשו והתקרב אל האור הנערב והנקדש שזרח והאיר בעיר תל אביב, כ"ק אדמו"ר הרה"ק מבאיאן לייפציג זי"ע, שנסע אליו והתקשר בביטול גמור והתקשרות שלימה.

והיה מספר כי כבר בחייו של הרה"ק מהוסיאטין היה לו משיכה וקירבה רבה אל הרה"ק מלייפציג. וכה סיפר, באחד הפעמים שנסע לתל אביב אל הרה"ק מהוסיאטין ונשאר שם עד יום חמישי בשבת שאז רצה לחזור לירושלים. (עקב מצב המלחמה, לא היה ביכולת ליסוע רק עם רכב משוריין ולא בכל יום היה רכב כזה, ואמרו לו שביום ששי בשעה 10:30 יהיה רכב כזה. ותיכנן ליסוע עמם, כי עד כניסת השבת יש המון זמן, כי היה בימי הקיץ שהיום ארוך, ונכנס אז אל הרה"ק מבאיאן לייפציג ליפרד (כנראה שהרה"ק מהוסיאטין כבר נסע אז מת"א) וסיפר לו כי מחר יום ו' יש אוטו ב 10:30, והרה"ק התבטא בפליאה, פרייטיג? האלב עלעו? א אוטו?

שניידר), שאמר לאמא כי אל תדאגי, עוד יהיה לך ממנו הרבה נחת, ואף הילד נטע'לע היה רגיל לומר לאמו מפעם לפעם, אמא, עוד יהיה לך ממני הרבה נחת. ופעם שאלתו אמו, נטע'לע מה יהיה ממך? אמר בפיקחותו, א' מהעשרה בטלנים. [ויש שהעירו ללמוד מזה **עד כמה חשוב לדבר טוב ולהביע תקוה טובה בשפתים**, וכמו שאמרו צדיקים שאחד הסיבות שאנשים לא מצליחים כי אוהבים לומר בפיהם לשונות של יאוש וכדו' כגון ס'וועט ס'יווי גארנישט זיין פון מיר, או אין לי סיכוי להצליח וכדו', ודיבור של יהודי יש לו כח והשפעה, וכמ"ש ברית כרותה לשפתים - וכאן אנו רואים שר' נטע בילדותו בעת שובבותו היה לו הנהגה טובה לומר תמיד שעוד אהיה טוב ויהיה לך נחת ממני וכדו'. וכמאמר העולם רעד גוט וועט זיין גוט].

ה"שבת טיש" אצל האבא ר' יהושע - ועל מה הוכיח את ר' נטע

בירושלים דאז סיפרו על מה שקרה בליל שבת א' בביתו של ר' יהושע, כשהילד נטע'לע הקטן התבטא ואמר לאמו שאינו חפץ במאכל מסויים ואחיו הצעיר עונה אחריו ואומר, נו, אם כן תן לי את זה, כי אני חפץ לאוכלו... ויען נטע'לע ויאמר לו, אתה קחנו נא בעצמך, כי אילו אצלי הרי זה שאלה של ברירה אם אוציא מה שאיני רוצה, שזה בגדר פסולת מתוך אוכל, משא"כ אצלך שאתה חפץ בזה זה נחשב אוכל ומותר לך בודאי להוציאו.

ועי' סטר לו אביו ר' יהושע קלות בחיבה והוכיחו, באמרו, וכי זה נקרא אהבת ישראל, אהבת אחים... למה זה נחשב אצלך פסולת בשביל שאתה לא חפץ בזה, הלא אם אחיך חפץ בזה צריך אתה להחשיבו כ"אוכל", שתוכל לההנות ולהאכיל את אחיך, ולמה צורכי עצמך חשובים בעיניך יותר מצורכי אחיך, שאתה מחשיבו לפסולת כיון שאין רצונך בה ולא כאוכל עקב רצון אחיך בזה [ואכן כך הוא להלכה, שמוותר להוציא כיון שאצל השני הוא "אוכל"]... בן חכם מוסר אב...

בדרכי העבודה

כבר בילדותו ותחלת שנות בחרותו היה מונח ראשו ורובו בעסק התורה כל היום וכל הלילה בהתמדה עצומה עד מאוד, וה"פעטער ר' זלמן" ה"ה הדוד ר' זלמן בריזל זצ"ל, בראותו בן אחותו ילד שעשועים הגדל ועושה חיל בתורה, ויחד עמו בני דודיו האחים הגאונים ר' נטע ור' סנדר פריינד, שעשו חיל בלימודם באופן נשגב ועצום, אבל עדיין לא היה פתוח בפניהם בילדותם וצעירותם דלתי העבודה והחסידות, ור' זלמן בהיותו מחנך נפלא החל לדבר על לבם שאין להם להסתפק בעבודת לימוד התורה אלא עליהם גם לעסוק בעבודת התפלה ושאר עניני עבודה וחסידות, ואכן לא ארכו הימים והתחילו גם לעלות מעלה מעלה בעולמות אלו וכל ימיו היה ר' נטע זוכר את דודו ר' זלמן לטובה ואף סיפר דברים והדרכות שונות שמסר לו והדריכו.

בדרכי החסידות

בצעירותו היה מתפלל ושוהה רבות בבית"ל דחסידי קארלין, שם התחבר אל אנ"ש החסידים שם והיה מחשובי ונכבדי העדה והחבורה, וכשהיה הרה"ק ר' יוחנן מקרלין זי"ע בירושלים בחודש תשרי הסתופף אצלו ביחד עם חבריו.

ור' נטע לא הבין דבריו ופליאתו אבל לא שאל שוב, ונפרד.

אכן אח"כ הבין שכל מלה ומלה היתה מדוקדקת ומחושבת ביותר, כי ביום ששי לא היה בכלל אוטו, וביום ראשון היה רק 11:30 ולא כמו שאמרו 10:30 וגם שלא כפי שחשב שיוכל להגיע ברווח לפני השקיעה וכאן נוכח לראות כי האוטו הגיע לירושלים בסוף היום ובקושי הספיק מנחה לפני השקיעה, ואז הבין דברי קדשו שאמר לו, פרייטיג? האלב עלעוו? כי לא היה אוטו רק ביום א' ורק 11:30, וגם שהנסיעה אורכת זמן רב כ"כ ולא נכון א"כ ליסוע ביום ששי...

ובשבת זו נשאר בתל אביב ושהה בצל קדשו של הרה"ק מבא"אן לייפציג, וסיפר כי כבר אז נקשרה ונמשכה נפשו אליו בהרגישו גודל קדושתו ודביקותו, וממילא אחר פטירת רבו הק' נתקשר ונמשך אל האור הק' הזה, בכל לבו ונפשו בהתקשרות מופלגת.

כעבור כמה שנים, ביום אדר"ח אלול תשי"א, שוב חשך עליו עולמו בהסתלקותו של רבו הק' מבא"אן לייפציג, ואף אז התבונן וחקר הרבה יחד עם חברים מקשיבים על דבר קיום המשנה עשה לך רב, ולא היה קץ לאושרו ולשמחתו כאשר זכה להתקשר ולהתדבק בהא' אילנא ברברא הרה"ק אדמו"ר מבא"אן ניו יארק שם מצא עונג לנפשו הצמאה ומשתוקקת והתקשר בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו כשמשמש בקרב חסידי בא"אן בעשרים שנים אלו כעמוד אש ההולך לפני המחנה וכדוגמא חיה של חסיד אמיתי בשלימות. ואף ערך נסיעה מיוחדת אליו לארה"ב, דבר שהרעיד והפליא את כל בני ירושלים בזמנו. והרבה מסופר אודות נסיעה זו.

ואף אליו כבר נתקרב קצת בחייו של הרה"ק מליפציג זי"ע בהיותו בא"י בשנת תש"ט וראה את החיות וההתרומוות שהשפיע על החסידים, ער האט ג'נומען דער עולם. ואף נכנס אליו בקשר לזש"ק שעדיין לא נפקד, ומאז כבר נקשר אליו.

כמו כן היה מקושר ומקורב ונוסע הרבה אצל הרה"ק האביר יעקב זי"ע מסאדיגורא ת"א, ואף התייגע עמו רבות, וכן אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע זכה להיות הרבה, ואף היה מקורב ומקושר מאוד אל אדמו"ר בית גור הרה"ק האמרי אמת ובניו הרה"ק הבית ישראל והרה"ק הלב שמחה, שהיה נכנס אליהם הרבה ושואל בעצת קדשם בביטול ובהתקשרות אמתית. וכמה פעמים היה אצל הרה"ק מסאטמאר זי"ע, ואף אל הרה"ק ר' יצחק מבאהוש שפיקוב היה נוסע, לפעמים כשהיה בירושלים, ונסע אליו בע"ש לתפלת ליל שב"ק וקידוש. כמו כן נסע אל הרה"ק רא"ה ממכנובקה זי"ע והיה נוסע אליו ע"פ רוב בכל ראש חודש תקופה מסוימת לבני ברק.

גם היה מקושר מאוד אל הרה"ק ר' שלמה מזוועהיל זי"ע, שהדריכו והעלאהו מדריגות רמות ואף אמר לו כשדיבר בדאגה על נושא מסויים, שבנוגע לעבר הוא מקבל זה על עצמו לתקנו. ובנוגע להבא יזהר הוא בעצמו... כמו כן כל שנה נכנס עם אמו עם קויטל אליו לפני ימים נוראים, ואחרי הסתלקותו לבנו הרה"ק ר' גדליה משה ואח"כ לנכדו הרה"ק ר' מרדכי.

אמת קנה

גודל חכמתו ופיקחותו, כך היה גודל ביטולו והתקשרותו אל

חסידים הראשונים, בביטול ובהערכה עצומה, ומתייעץ תמיד על כל צעד ושעל, ומבקש הדרכה והוראה ללכת בדרכי יושר. וקיים בעצמו מרבה עצה מרבה חכמה, כשעל אף חכמתו העצומה לא הפסיק מלהתייעץ על כל דבר.

אחד מגדולי רבותיו בחסידות, היה הגה"ק ר' נחום יאסער זצ"ל, שהיה מעיקרי מוריו ומדריכיו, ומאז שנודע ונתקשר אל האור הגדול שלו לא עזבו ולא הפסיק מלהתייעץ עמו ומלקבל ממנו. ותמיד דיבר אודותיו ברגש קודש ובסילודין.

היה זה בתקופה שאחרי נשואיו, כאשר ר' נחום הגיע פעם אל בית חותנו הרה"ח ר' דוד זעליג זלצמן, מחשובי חסידי קארלין, שהיה מוכר יין בביתו ור' נטע בראותו יהודי זקן בא בשנים בא לקנות יין ומתכוין לשאת את היין בעצמו לביתו, הציע עצמו לעזור ולסייע לו, וכך הלך עמו משכונת בית ישראל עד שכונת זכרון משה שם גר ר' נחום, ובהליכתם בדרך נתוודע ר' נטע לגודל החכמה והקדושה שלו ואור החסידות והעבודה המאירה בו, ונקשר אליו מאז בקשר עצום והרבה הדרכה ואורחות העבודה קיבל ממנו.

כמו כן היה מקושר ומקורב מאוד אל הגה"צ ר' בנימין ראבינאוויטש זצוק"ל, שאף אותו החשיב כאחד מרבותיו ומדריכיו המובהקים, והרבה התייגע עמו על כל צעד ושעל, ותמיד היה משיח ממנו בהתפעלות עצומה ואף התבטא בהרבה לשונות מופלגים עליו, [כדוגמת "מובחר המין האנושי" ועוד. וא' ממקורביו כשדיבר עמו אודות גדול א' והתבטא המקורב ואמר כי יש הרבה אנשים הסבורים כי אין יותר גדול ממנו. התפלל ר' נטע, הלא ישנו ר' בנימין, ותמה המקורב ושאל וכי ר' בנימין גדול כ"כ... ענה ר' נטע כי לר' בנימין יש רק דבר א' שלא הגיע בזה לדרגת הצדיקים והוא מה שאין לו עדיין הנסיון והעבודה של אכילה בפני מאות או אלפי אנשים... ואחיו ר' מוטל מספר גם כי ר' נטע היה ממש חסיד של ר' בנימין והרבה שאלות ששאלתיו היה שולח אותי לר' בנימין...] ובפרט לאחר פטירתו של אביו הגה"ח ר' יהושע, שאתו היה ר' נטע מתייעץ הרבה מאוד בעניניו, ושואל חו"ד על קטן כגדול, ולאחר פטירתו היה מתייעץ עם ר' בנימין גם בכל הענינים שהיה שואל תמיד לאביו.

כבר בצעירותו זכה למדריגות עצומות

ש"ב הרה"ח ר' נטע פריינד היה מספר כי אחרי החתונה, בהיותם חברים יחד בחברת חסידים מקשיבים וצמאים לדבר ה', ר' נטע ור' נטע פריינד ועוד כמה וכמה מבני ירושלים, זיי האבן גיהארבעט צוזאמען ועלו מעלות רמות יחד, בתורה ועבודת ה', לפתע התחילו להרגיש כל בני החבורה, כי ר' נטע מתחיל להפליג ולעלות מעלה מעלה שלא כפי הרגיל כלל וכלל באופן גבוה ונעלה, עד מאוד, והם כאילו נשארים במצבם... והיו מציינים חבריו, כי אף שע"פ רוב ידוע מ"ש צדיקים וגדולים שאין לו לאדם לעלות מדריגות גדולות בפעם אחד, כי זה מסוכן... אבל אצל ר' נטע ראו כי יכול לעלות מעלות ומדריגות עצומות בפעם אחד ולישאר "שם"... [וחבריו היו תולים זאת במיוחד בהתקרבותו והתקשרותו היתירה אל הרה"ק מהוסיאטין והרה"ק מזוועהיל והתקשרותו אל רבו הגה"ק ר' נחום יאסער. וגם מה שקיבל אצל חותנו הרה"ח ר' דוד זעליג זלצמן שהיה ידוע ביראת שמים העילאית שלו].

נטיעה של "כבוד שמים"

לקט אמירות ועובדות בענין "כבוד שמים" - הצעד והיגיון על הזרבן ביהמ"ק - והציפה לגאולה

והמשיך ר' נטע ושאל, ואם ישלח השי"ת לומר לי, דע לך נטע, כי אתה היהודי הכי גרוע והכי פחות מכל היהודים שעל פני כל הארץ, וכי דבר זה צריך לצער אותי או לשמח, ושוב ענו ואמרו השומעים כי ודאי שאין לך צער ובושה גדולה מזו, להיות האדם הכי שפל ופחות מכל הבריא...ה...

אמנם האמת הוא ההיפך הגמור, המשיך ר' נטע בהתרגשות ובבהירות הדעת ואמר, כי אם יאמר לי השי"ת שאני האדם המובחר והמצטיין ביותר מכל אנשי העולם, אזי צריך להצטער צער גדול, [והתבטא בלשונו: כי א"כ היה עלינו להתיישב על הארץ ולומר קינות] כי איזה יהודים יש כבר א"כ להשי"ת, שנמטע'לי הוא כבר הכי טוב, והשאר הם פחותים ממנו, וכי זה כבוד להשי"ת שאלו הם בראוי ועבדיו...

אמנם אם יודיעו לי מן השמים כי נטע הוא האדם הכי פשוט ושפל מכל בני העולם וכולם בלי יוצא מהכלל חשובים ועדיפים ממנו, הרי אין קץ לשמחה וצהלה שעלי לשמוח ולהרגיש מאושר, כי אם כן, הלא יש להשי"ת עולם יפה ומעולה עד מאוד, שנמטע'לע הוא הכי גרוע מכולם, ואפילו הוא, שהוא הגרוע מכולם, גם מניח תפילין ומתפלל כל יום, ולומד קצת תורה ושומר שבת, ואין יהודי יותר פחות מזה, אם כן איזה עולם נפלא וחשוב יש להשי"ת, ששאר בני העולם כולם חשובים ויקרים יותר ויותר, וא"כ כבוד שמים גדול ומהולל ומשובח ואין לנו שמחה גדולה מזו...

למה דין בדחוב... להודיד עוד דגע מן החילול ה'...

במאמר הספר בקול ישראל ניסן תשמ"ב נדפס סיפור זה (ע"י הרה"ח ר' ראובן בריס): כל מה שעשה בתורה ומצוות, לא

השריפה ונתן הוראות מה מותר ומה אסור לעשות... וזה היה פשר כל הבהלה...

בשחזר, שאלו אחיו ר' מרדכי, בתחילה מאי קסבר שלא שם לבו ואח"כ למה ברחת ורצת במהירות רבה כ"כ, והסביר לו ר' נטע בפשטות, כי מתחילה חשב היות והמטבח בביתו הוא מכנה בפני עצמו ואין שום חשש סכנה, מה לו ללכת כעת לשם, הלא בין כך אסור לכבות את זה. אבל אח"כ התבונן כי הרי בשכונה גרים בני נעורים פשוטים אשר קרוב לודאי שלא ידעו מה מותר ומה אסור לעשות לכבות את השריפה, ע"כ רץ מיד להדריכם ולמנעם מלעשות מה שאסור לעשות...

ויסיים ר' יוסל ואמר, כי אז הרגיש וראה במוחש כי אחיו ר' נטע השגותיו ומחשבותיו גבוהים ונפלאים עד מאוד למעלה למעלה מכל השגה, כי כשהיה מדובר בהפסד גשמי לא היו לו כלל והמשיך בלימודו כרגיל, ואילו כשתפס שיש חשש שח"ו יכשלו בדבר איסור תיכף ומיד בער כאש ורץ כל עוד נפשו בו למנוע זאת. והרגיש כאילו הוא עומד למטה ואחיו הגדול רוחף ועולה למעלה...

עיקר החיים למען יהיה להשי"ת נח"ד מברואיו

עד היכן כבוד שמים יקר בעיניו וכבוד ומעמד עצמו כאין וכאפס נחשבים, ניתן ללמוד מדבריו הבאים שנשמעו מפיו מפעם לפעם בהתלהבות ומעומק הלב.

ובך היה שח באזני שומעיו בלשון שאלה, אם יבא השי"ת ויאמר לי, תשמע נמטע'לי, דע לך כי אתה היהודי הכי יקר וחשוב מכל העולם כולו, וכי עלי לשמוח או להיות בצער, והשומעים כולם כאחד ענו ואמרו, בודאי ובודאי שעליך להיות שמח, כי זכית להיות המובחר והמושלם שבכל הבריא, וכי יש שמחה גדולה מזו.

אמרו המבינים, כי כל ימי חייו של ר' נטע בכל מצב ובכל עת ראו תמיד ש"כבוד שמים" הוא הדבר היחיד שעליו הוא דואג ומצטער, והמושג של "כבוד עצמו" פשוט לא היה קיים אצלו כלל וכולל.

וראו זאת בכל פנות ומחנות, כל דבר שהיה לו ריח ומעם של "כבוד שמים" היה ר' נטע נתפס ונאחז בו, וכל דבר שאין לו שייכות ל"כבוד שמים" פשוט לא מעניין אותו בכהוא זה.

קדש את שמך על מקדישי שמך

זכור לרכים עדיין, איך היה מיצר על חילול כבוד שמים בתקופתנו, בכל מיני ענינים, וכל אימת שדיברו אודות ענינים הקשורים לכבוד שמים היה מלא רתת וזיע, וכמעט כל דרשותיו בהתעוררות, היו מסתיימים בתפלה וברכה זו: יהי רצון שיתקיים בנו "קדש את שמך על מקדישי שמך וקדש את שמך בעולמך". (קובץ תפארת ישראל כסליו תשס"ב).

כשמדובר בעניני גשמיזות זה לא מזיז לו כלום, וכשמדובר למנוע א' מעבירה דין בכל הכוח

היה מספר אחיו הגה"ח ר' יוסל, כי הם למדו יחד בשב"ק אחרי הסעודה בביהכ"נ של חסידי קארלין, פעם אחת בהיותם בביהכ"נ והנה הגיעה הידיעה כי מטבח ביתו של ר' נטע הסמוך לבית חותנו עולה בלהבות, ור' נטע בתחילה המשיך ללמוד כרגיל ולא שם לבו לזאת, אולם אחרי זמן מה תיכף קם ממקומו ורץ לעבר ביתו בריצה מהירה, כשאחיו ר' יוסל רץ אחריו, בראותו את גודל בהלת אחיו, ולא הבין על מה הבהלה הגדולה.

ובהגיעו לשם התפלא ר' יוסל לראות, כי לא עניין אותו שום דבר, אלא לדאוג ולוודא שהשכנים אינם מכבים את

חשב על עצמו לצבור עוד תורה ועוד מצוות ומעש"מ, כל מעייניו היו נתונים רק להרבות ולחוש על כבוד שמים.

פעם נראה רץ ברחוב שלא כדרכו, א' ממכריו שראהו בכך נבהל וביקש לברר סיבת ריצתו, אמר לו, כי היות דיצא קלא דלא פסיק על פלוגי אלמוני שנשתמד רח"ל, והרי זה חילול ה' נורא, ומכיון ששמע עכשיו שזו שמועת שוא וב"ה היהודי המדובר עומד ביהדותו, ע"כ הוא רץ במהרה לבשר בשורה זו בביתו, כי כל יהודי שיוודע לו מזה שזה שקר, וכן כל רגע קודם שיוודע לו, הרי זה ממעט את החילול ה' ולמען כבוד שמים יצא מגדרו עד כדי התבזות.

[וזקני ירושלים שיחי' עדיין זוכרים הסיפור, ומספרים, כי היה זה בעת שגר עדיין בבית ישראל ושהה אז בשיבת חיי עולם, ולפתע שמע על דבר אותו אדם שזה לא נכון שנשתמד, והודרו וקם ממקומו ורץ לביתו שבשכונת בית ישראל. כשחזר, שאלוהו בפליאה על פשר ריצתו, נענה ואמר: כי בעצם כבוד שמים הוא הדבר היקר והחשוב והחיוב הגדול ביותר לכל איש ישראל, וחילול ה' הוא הדבר הגרוע והנורא ביותר, וחילול ה' ברכים הוא עוד יותר גרוע ונורא. וככל שה"רבים" יותר גדול - הדבר חמור יותר. וע"כ כיון שיוכל לרוץ לביתו ולהודיע שהדבר לא נכון ולהוריד קצת מן ה"רבים", הרי זה חיוב גדול וכל רגע חשוב ויקר בזה עד למאוד. וכן כל אדם שפגשו ומצאו בדרכו שידע הוא גם כן מן שמועה זו, בשרו והודיעו מיד כי ב"ה שנתברר הדבר שהשמועה אינה נכונה...]

ויתנו לך כתר מלוכה - 'שמחת תורה' בקלויז

עוד שם (בקול ישראל): מי שלא ראהו רוקד בשמחת תורה "ויתנו לו לעבדך - ויתנו לך כתר מלוכה" אינו יכול לתאר לעצמו כבוד שמים מהו.

במסתרים תבכה נפשי, בהעלותי על לבי את המחזה הנחרד, מלא ההוד וההדר, כשר' נמץ רוקד שלוב זרוע עם יבלח"ט נקיי הדעת גדולי התורה והיראה שבביתנו"ס כשכולם חבוקים ודבוקים בספרי התורה ורוקדים מתוך השתפכות

הנפש ויראה ושמחה מהורה, עם אהבת תורה ויראת שמים, אשרי עינים ראו זאת. אבל כל זה לא הגיע עדיין אל "המצב" נורא ההוד של ר' נמע, כשהתחילו לשייך את הפזמון "ויתנו", אותה שעה היו כל העינים מופנות אליו ובעמדו מול ארון הקודש, היה מתרומם כולו וקופץ בלפי מעלה ונראה כרוחף באויר, ובוה בא לידי ביטוי קצת ממשאת נפשו העורגת ונכנסת כולה שיתרומם ויתעלה כבוד שמים, וידרשוד עמים לא ידעוד וימו שכם אחד לעבדך, ויקבלו עול מלכותך עליהם.

[ויצויין, כי ר' נמע בעצמו היה מרוכז ושקוע עם הסידור והעבודה שלו ולא הרגיש כלל כי עיני הכל מופנות אליו, רק עמד ושר במקומו או רקד בין כולם, ונכנס לדביקות והתלהבות והתרגשות עצומה בעת השירים של זמירות ההקפות ושכח מכל הסובב, ואז היה מתפרץ בכל מיני אופנים של ריקוד ושמחה וידעו כולם כי בהקפות יש להסתכל על ר' נמע, וראו יהודי שר ורוקד בדביקות ויראה עצומה המהולה עם שמחה והתרגשות משמחת התורה. ולפעמים רקד עם כל הכוחות מגודל ההתרגשות והשמחה עד שהיה צריך לאחוז בשמריימל שלא יפול...]

התקזה והציפיה למשיח בכל חג ומועד

עוד שם: אצל ר' נמע לא התבטאה צפייתו לביאת המשיח רק בזמני התעוררות או ל"ע בזמני צרה, הוא חי את הציפיה באופן טבעי ובתמידות. והכנים זאת גם בלב שומעיו וב"ב.

כל הכנותיו למצוות היו לכתחילה מתוך הנחה ובמחון שיצטרכו לקיים זאת יחד עם משיח והתכוונן לקיימם כפי תנאיה ודיניה שיהיו אז, ורק כשהגיע החג או המצוה וראה שעדיין לא בא, נכנע בליית ברירה למצב החדש... קיום המצוה בלי משיח, ומתוך שמחה והכנעה, שהלא כך היה רצון ה', ומה לנו להלין ולהצטער...]

בחודש ניסן היה מתעניין ומברר מתוך מאור פנים היכן קיים שוק של צאן,

בהיותו מלא במחון ותקוה שנצטרך עוד השנה לזה, ועד שבוע לפני פסח היה מדבר ומתכוונן לחוג חג הפסח במהרה, ע"י הזאת אפר פרה, ובשבוע האחרון כשאפסה התקוה לפסח במהרה (כי להיטור במי פרה צריכין לפחות לו' ימים), התחיל לדבר על הקרבת הפסח בטומאה.

יו"ט הראשון של סוכות שחל להיות בשבת, בשנה כזאת אין המתח גבוה כ"כ אצל סוחריו וקוני האתרוגים, כי הלא גם אתרוג "חסר" כשר ליום השני, וע"כ בשאלה של חסר אין מדקדקין כ"כ, אולם אצל ר' נמע, המצב שונה לגמרי, השנה הוא מבקש אתרוג יותר מהודר מבכל שנה, ונימוקו עמו, הלא השנה מקוים אנו ליטול ד' מינים ביום א' שחל להיות בשבת, וכי מילתא זושרתא היא ליטול ד' מינים בשבת, הלא לעת כזאת עלינו להדר יותר במצוה זו כי גם כבוד המצוה וגם כבוד השבת תלוי בזה. ובפרט שזה כבר אלפיים שנה שלא נמלו ד' מינים בשבת, ושנה זו לראשונה יעשו זאת, א"כ בודאי ישיר להדר בשנה זו על ד' מינים מיוחדים ביותר...]

דורנו הדור הכי קרוב למשיח

אבל מאידך, לא אהב להיות ממחשבי קצין, כי הלא לא נצטוינו ע"ז, ובשעה שאחרים עסקו בקץ המשיח אמר לאברכים בכולל מאה שערים, מתי יבא המשיח אינני יודע, אבל זה אני יכול להבטיח נאמנה, כי דורנו אנו הוא הדור הקרוב לביאת משיח יותר מכל הדורות שעד עתה...]

וכך היה מתבטא הרבה פעמים בצחות לשונו, ולא פעם היה מגיע לביתו ומבשר לילדיו, דעו לכם, כי מאז חורבן ביהמ"ק ועד היום עוד לא היה זמן כזה קרוב אל המשיח כמו אנו. ולתמיהתם הסביר בפשטות, כי אש שאיננו יודעים מתי יגיע, אבל זה ברור כי אנו קרובים אליו יותר מכל הדורות שעברו, וממילא עלינו להיות נכונים ולהכין עצמנו לכך. וכך הכנים בלב השומעים והבנים ציפיה למשיח ולגאולה.

מה עם השני כבשים של שבת?...

כל ימיו לא הסיה דעתו מן הציפיה לגאולה ולהתגלות כבוד שמים והתקוה

לביאת המשיח ובניית בית המקדש.

מדי שבת בשבתו בהגיעו לקלוז בבתי הורנשטיין באמצע סעודה שלישית, אחרי שנטל ידיו לסעודה בביתו, בהגיעו התיישב על שולחנו, שם ישב ע"פ רוב הרה"ח ר' פסח לוי הי"ו, שאותו הכיר ר' נטע וידע שהראגה והציפיה לגאולה ממלא את מוחו תדיר ושופך דמעות כמים על חורבן ביהמ"ק וירושלים, ובהגיעו היתה מיד מתפתחת שיחה על ה"צווי שעפסאלאך", מה יהיה עם השני כבשים שלא הקריבו היום?... זה מה שמעניין אותם.

ובאומר, אם לא זכינו להקריב השני כבשים, לכל הפחות בא ונזכור ונזכיר זאת ולא להסיח דעת מזה...

[ונזכרנו כמה שמסופר על הרה"ק מאפמא שא' נכנס אליו ושפך מר לבו על חבלי יסוריו וצרותיו אשר רבו עד אין ספור... ולא מצא מנוח לנפשו... וכשהתמרמר כבר יותר מדי פנה אליו הרה"ק מאפמא במעין תרעומת, וכי זה שלא הקריבו היום את ה"שני כבשים" קרבן התמיד, זה לא מטריד אותך בכלל... ואיך מצטער ע"ז כל כך, דאם רידערט דיר נישט?!!]

הזמין כבשים עבור הקרבת פסח - וגם מחסן הכין עבורם

בפרוס חג הפסח, ר' נטע מתהלך בדאגה נוספת, חוץ מן המצות והיין וביעור חמץ וכו', מה יהיה עם ה"קרבן פסח"... היכן יהיה לנו כ"כ הרבה שעפסאלאך עבור כל הקהל לקרבן פסח...

ושוב הוא פונה לר' פסח, ומברר אצלו, היות שיש לו עסק עם סוחרים מחו"ל, אולי יוכל להזמין מטורקיה כמות נכבדה של כבשים, שנהיה מוכנים ומזומנים לביאת המשיח בלי שום מיררה ודאגה.

ומוסיף ושח לר' פסח, כי כבר דיבר גם עם הרה"ח ר' יעקב צבי רבינוביץ ז"ל שיש לו חנות במא"ש ויש לו מחסן ענק תחת חנותו, והוא מוכן לתרום את המחסן עבור איחסון הכבשים עד ערב פסח ובכך הכל מוכן ומזומן... ומשיח כבר יכול לבא... והרבה פעמים כשפגש את ר' יעקב צבי היה מדבר בחיבה עמו על המחסן של השעפסאלאך.

ובהיכנסו לביתו, מכנס הילדים ומבשר להם הבשורה הטובה, כי שמע שבשנה זו יש גידול מזהיר בענף הכבשים בארץ טורקיה, וכבר דיבר עם "סוחר" שיש לו קשרים שיזמין סך הגון של כבשים... שיהיה לכולם... ואכן היו שכיניהו לכן בשם "סוחר הכבשים".

ופעם התבטא ואמר, שתמוה בעיניו בראותו אנשים יגעים וטורחים כ"כ עבור הפסח, נקיון הבתים ומצות ומאכלי החג... ומדוע אין מתעסקים גם בהכנת שעפסאלאך לפסח, הלא אנו מאמינים ומחכים כל יום שמשיח יגיע.

כבר בעת קריאת הפרשה בשבת החודש "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית", ראו עליו התרגשות מיוחדת כשאלו הומה ומצפה לקיים עוד השנה פרשה זו, אט אט הולכים אנו לקיים מצוה זו... ולא רק בשבת החודש. כי אם גם בפרשת בא כשהגיעו לפסוק זה בקריאת התורה היה ניכר תכונה וצפיה עצומה. בהרגשה ותקוה כי אכן עומדים השנה לקיים פסוק זה בשלימות בפשומה.

חלוקת תפקידים לימזת המשיח

פעם בפורים כד בדיחא דעתיה, החל לחלק תפקידים לימזת המשיח, בפנותו לאחד מן המסובים שהיה בקי בסמטאות העיר העתיקה ומבואותיה, ואמר לו אתה תהא ממונה להוביל ולהנחות את עולי הרגלים לאיזה דרך ילכו ולסוחר אחד פנה ואמר אתה תהא ממונה על מכירת הצאן לצורך הקרבת הקרבנות ותעמוד בשוק ותמכור וכו'.

נתקרבנו עוד אל הגאולה

פעם בפרוס חג השבועות פנה לא' ממקורביו וא"ל, מרגיש אני שהפעם אנו קרובים ביותר לביאת המשיח, הלא שתמה על "נבואתו" וידעתו עתידות שאל על כך, והתפלא לשמוע ביאורו הפשוט והנפלא "הלא כבר נתקרבנו בשנה נוספת לביאת המשיח".

בפסח תאכל מצות אחדות

מעשה ופגש באדם אחד ממשפחתו

יוצא מהתנור לפני פסח עם חבילת מצות בידו, ופנה אליו ואמר לו, אני מקוה כי בעוה"ש"ת בפסח לא תוכל לאכול מצות אלו ותאכל מצות אחרות, הלא, שלא ירד לסוף דעתו נבהל לרגע, בחשבו, הלא עבדתי כ"כ הרבה עבור אלו המצות שיהיו למהדרין מן המהדרין ולמה זה מגיע לי "ברכה" כזאת לאכול מצות אחרות, אך ר' נטע הרגיעו תיכף וביאר דבריו, הלא מקוים אנו בכל הלב שבפסח הזה נוכה להקריב קרבן פסח בטוהרה, ונצטרך גם לאכול עם הפסח כזית מצה טוהרה, וכיום שאנו ממאי מתים הרי המצות נטמאו, ולכן נוכרח לאפות מצות אחרות, טוהרות.

ומסיים בעל המעשה המספר ומתנצל, שכחתי שר' נטע הוא המדבר אלי, לכן נבהלתי, שאילו זכרתי הייתי תופס מיד שכנראה יש לדבריו קשר אל הציפיה לגאולה ולא הייתי נבהל.

איך קוראים "מודעה ברחוב"

גם זה לימד ר' נטע, איך קוראים מודעות ברחוב ומה צריך לחשוב ולהרגיש אז... היה זה פ"א כשנכנס לביתו, וסיפר כי ראה ב' מודעות ברחוב, מודעה אחת ששוברת הלב ומכאבת ומצערת עד למאוד, והשניה שמחזקת ומשמחת עד מאוד... ומספר, כי ראה מודעה א' של 'העדה החרדית' שמוחים ומודעזעים לנוכח החילולי שבת שהתחדשו במקומות מסויימים אז... ומודעה כזאת הלא שוברת את הלב לרסיסים, בשעה שיש אנשים מזרע ישראל אשר מחללים שבת רח"ל, הלא אין לך צער וחילול ש"ש יותר גדול מזה... אכן לצדה נתלה מודעה אחרת, מארגון חסידי חב"ד שלאור קריאת רבם מארגנים לימוד הלכות בית הבחירה, בימי בין המצרים, כהכנה וכציפיה לבא הגאולה... מודעה זו מחזקת ומעודדת, שיהודים, מתחזקים ומצפים ומכינים עצמם לביאת המשיח ולומדים הלכות ביהמ"ק...

למה מקדימים תפלת שחרית

בשב"ק עט"ב

ביום תשעה באב שחל להיות במוצאי שבת, וישנם הנוהגים להתפלל שחרית

כפים ברוכ שמתח ושר עבדו את ה' בשמחה...

ואמר ע"ז ר' בנימין כי מחיאת כפים זו הוא על דרך המחיאת כפים של הגה"ק ר' סנדר בעל יסוד ושורש העבודה כנ"ל - שהודה לה' על שיש יהודי שעבד את ה' כל ימיו בשמחה...

חסידות אמיתית

בהתבונן על פעלו מעשיו ודיבוריו של רבי נטע בכל ימי חייו, עולה למול עינינו דבריו הבהירים הקדושים של המסילת ישרים (פ' ו"ט) בביאור חלקי החסידות. וז"ל: ...הכוונה האמתית המצויה בחסידים אשר טרחו והשתדלו להשיגה, הוא שיהיה האדם עובד רק למען אשר כבודו של האדון ברוך הוא יגדל וירבה... ומצמצם על כל שימצע ממנו... ויתאוה שכל שאר בני האדם יהיו כמו כן...

ודבר זה בארוהו בתנא דבי אליהו ז"ל (רבה פרק ד) אמרו, "כל חכם מישראל שיש בו דבר תורה לאמתו ומתאנה על כבודו של הקדוש ברוך הוא, ועל כבודו של ישראל כל ימיו, ומתאוה ומצד לכבוד ירושלים, ולכבוד בית המקדש, ולישועה שתצמח בקרוב, ולכנוס גליות, וזכה לרוח הקדש בדבריו" וכו'.

והנה החסיד הזה... ודאי צריך שיצמצם תמיד צער ממש על הגלות ועל החרבן, מצד שזה גורם מעוט כביכול לכבודו יתברך, ויתאוה לגאולה, לפי שבה יהיה עליו לכבוד השם יתברך... ויתפלל תמיד על גאולתן של ישראל והשבת כבוד שמים לעליו. ע"כ.

וחסידים קדושים, [ובלשו"ק, היו דורות של תנאים, אמוראים, ראשונים, אר"י הק', בע"ש הקדוש], ואליהם משיח לא הגיע, ואילו אלינו דור שפל וירוד כ"כ, אלינו משיח יגיע... אז ימלא פינו שחוק...

העיקר שיש יהודי שזכה לעשות רצון ה' בשלימות לא משנה מי הוא זה

ואומרים בשמו של ר' נטע שאמר על מה שמסופר על ר' סנדר (כך קרא להגה"ק ר' אלכסנדר זיסקינד) בעל יסוד ושורש העבודה שלפני פטירתו מחא כפיו בשמחה והתרגשות בהתבטאו: ב"ה עברנו הכל בשלום, כלומר ששמח על שעבר ימי חייו בשלום בלי פגע ומכשול כלדו. בבחי' ותשחק ליום אחרון...

ושאל ר' נטע, וכי יש בזה ח"ו אולי תנועה של התנשאות, שמעיד ושמח על עצמו שעבר חייו בלי עון ועבירה... ותירץ וביאר ר' נטע ביאור נפלא ועמוק עד מאוד, באמרו, השמחה של ר' סנדר לא היה ע"ז ש"הוא" זכה לעבור חייו בשלום, אלא שמח והודה לה' על שיש "יהודי" בעולם שזכה לעשות נח"ר לה' כל ימי חייו בלי שום מכשול, ובמקרה זה "הוא" עצמו, אבל לא על זה הוא גודל השמחה, אלא שיש להשי"ת יהודי כזה, לא משנה מי הוא זה...

ובענין זה מספרים בשם הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ שהתבטא על מה שסיפרו על ר' נטע שביום אחרון לפני פטירתו אחרי הסנדקאות שהיה לו, בהיותו מובל במסדרון בית החולים ע"ג העגלה מחא

בשב"ק ערב ת"ב יותר מוקדם מכל שבת, ויש האומרים המעם כדי שיוכלו לאכול בסעודה שלישית מאכלי חלב, שמיקל על המתענים.

אולם ר' נטע, (שכל ימיו לא דיבר מ"אוכל" ולא היה נוח ליה לומר מעם שנשמע כשייכות לגשמויות, לאנשים פשוטים) מבאר ומסביר בהתלהבות, מעם אחר למה מתפללים מוקדם, כי הלא מחכים ומייחלים אנו בכל לב שמושיח יבא ויגיע עוד היום, ונמצא א"כ שבכאן היום יהיה במוצאי שב"ק יום חג ומועד, כי כידוע ת"ב יהיה יום מועד כשיבא משיח, א"כ יהיה עלינו לאכול הלילה סעודת יו"ט, והדין הוא שמצוה לימנע מלאכול משעה עשירית ואילך בערב יו"ט ושב"ק, וע"כ מתפללים מוקדם, כדי שנוכל לאכול שלש סעודות לפני שעה עשירית...

שבת נחמו

אמר על שבת נחמו (אולי בשם צדיקים) על הא דאיתא "לקתה בכפלים ונתנחמה בכפלים", כי ח"ו דער אויבערשטער שלאגט נישט טאפלט, רק הפשט הוא, שהרבש"ע מחשיב זאת לישראל כאילו לקו בכפלים כדי שע"ז יקבלו גם נחמה בכפלים.

אז ימלא שחוק פינו

היה אומר (בשם הרה"ק ר' שמחה בונם מפרשיסחא ז"ע) מה פשר הפסוק אז ימלא שחוק פינו, וכי מה ולמה הוא השחוק, אכן השחוק יהיה גדול מאוד, כשיראו כי עברו כ"כ הרבה דורות גדולים מלאים בצדיקים

נמיעה של תפילה {ג}

לקט עובדות והנהגות בענין עבודת התפילה

ושכבה בביה"ח שערי צדק, ור' נטע הגיע פעם בבוקר, הבחין אחד מבני המשפחה איך שר' נטע בהגיעו פונה היישר לביהכנ"ס שבבית החולים והתחיל בהכנות לתפלה

כולו רבוק ושמח ומתענג בקיום כל מצוה וכל תפלה. ומחפש איך לא להיות פטור וכמוצא שלל רב. בתקופה שבתו הקטנה היתה חולה

בכל מיצב לא מזוותרים על ה"תפלה" כמו כל מצוה, כך התפלה, לא היתה אצלו רק כמי שמחפש לצאת ידי חובתו ותו לא, וכשפטורים שמחים על כך, אלא כל

וממשיך להתפלל בשוב הדעת במתינות ואריכות כדרכו.

בשפגשו שוב שאלו בתמיהה רבתא, וכי הגעתם לביה"ח כדי להתפלל, הלא יכולים הייתם להתפלל בזכרון משה ואח"כ להגיע לביה"ח, בשלמא אם פקדתם מקודם את הבת הייתי מבין למה באתם, אבל ללכת להתפלל מיד, אתמהא.

הוכרח ר' נטע להסביר לו וכך אמר, אכן כדברך כן אני עושה מדי יום ביומו, ופוקד את מיטת בתי תיכף בהגיעי, אבל היום כשבאתי הבחנתי ליד חדר המתים ששוהים שם, ונדמה היה לי שהם בני המשפחה וכנראה שהבת נפטרה כבר רח"ל, והיה אם הייתי הולך למטתה ומתברר לי שאכן מתה הרי לא אוכל שוב להתפלל, אבל כ"ז שאיני יודע כלום מותר לי עדיין להתפלל, ע"כ פניתי מיד לביה"ח, ואח"כ הלכתי לראות שלום הבת, וב"ה שראיתי שעדיין היא בחיים...

וסיפור כיוצא בזה אירע בעת שבאו אל ביתו להודיעו על פטירת אמו, וכיון שלא רצו לבשר לו בפירוש אמרו לו שיבואו הוא ואחיו אל בית החולים, והשליח הלך אח"כ אל אחיו ר' מוטל להודיעו ג"כ. ובקש ר' נטע שיאמרו לו ר' מוטל שיעבור דרך ביתו וילכו ביחד לבית החולים. שאלו ר' מוטל, וכי לא תוכל ללכת לבד? הסביר לו ר' נטע כי רצה עדיין להספיק להניח תפילין, וכל זמן שלא הודיעו לו בפירוש שנפטרה, הלא ע"פ דין מותר להניח תפילין אף אם מבין הוא כי לכאורה נפטרה, ולכן לא הלך מיד וחיכה לבואו של ר' מוטל, ובינתיים הניח תפילין והתפלל קצת...

דאז איך יהודי מתפלל

אבות את בניהם היו מורים ומדריכים, ראו והביטו בתפלתו של האי חסידא ופרישא ותדעו ותלמדו איך מתפלל חסידישער יוד.

ומספר מ.א. ראיתי במו עיני איך שאברכים שונים מביאים את בניהם במיוחד לזכרון משה ומושיבים אותם בסמוך למקום תפלתו של ר' נטע, ואומרים להם הסתכלו והתבוננו בתפלתו, ותלמדו איך צריך להתפלל.

ובה שח"ח חסיד א', מעודי לא בכיתי על שום דבר נורא בעולם כפי מה שבכיתי אחרי פטירתו של ר' נטע, הרגשתי חושך נורא ואבדון, ולא מצאתי מרגוע לנפשי, וישבתי בביתי ובכיתי שעות ע"ג שעות... וממשיך ושח בסערת נפש "תמיד הייתי מתכנן ומחשב, כי כשיגדלו ילדי אביא אותם לקלוזי ואראה להם את ר' נטע, במיטב שנותיו היה עדיין ובטוח הייתי שבניי יזכו לראות הצדיק הזה בתפלתו ובעבודתו".

ומוסיף ומספר בערגה ובגעגועים "הלא כשראיתי את ר' נטע בשב"ק בקלוזי אומר המלים "האדרת והאמונה לחי עולמים", בכזה מתיקות ובהתבוננות עמוקה בהתרפקות וכסופין לחי עולמים, לאחר מכן ממשיך "הבינה והברכה לחי עולמים" ואח"כ "הנאה והגדולה לחי עולמים", הלא כל קטע וקטע בפני עצמו נאמרה במתיקות ובהתרגשות מיוחדת ופניו מאירים באור יקרות ונהרה של שמחה ועונג רוחני משתפכת על פניו הק' ותפלתו המתוקה נחקקה בלב השומעים ולא תסור מהם לעולמים ובראותי זאת עלה על לבי דברי הגמרא (נדרים מט) שההוא צדוקי אמר לרב יהודה פניך דומים או כמלוי ריבית או כמגדלי חזירין ופי' הר"ן "שהן מרויחין ביותר ופניהן צהובין ויפין" [וא"ל רב יהודה שאצל יהודים ב' הדברים אסורים והגמרא מבארת שם דפנים צהובים הוא מזה שחכמת אדם תאיר פניו] וכך ראו על ר' נטע בשעה שהיה מתפלל, ראו כל רגע איך שפניו מאירין משמחה ותענוג על גודל הרווחים שמרויח וקונה "בכל תיבה ותיבה" של תפלה מגודל הזכייה להתענג על ה' ולהתדבק בה' ולספר בשבח ה'... אשרי עין ראתה זאת... הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו...

ה"ברכת המזון" עוד יותר מן ה"תפלה"

מספר א' מגדולי ירושלים: נודמן לי פ"א להיות בביתו לצורך מסויים, ולפני שדפקתי על הדלת ברצותי להכנס, אני שומע שר' נטע מכין עצמו לברכת המזון, חשבתי

בלבי הנה נודמנה לידי אפשרות לשמוע ברכת המזון של ר' נטע וכדאי להמתין קצת בחוץ עד לאחר בהמ"ז, כי אף שהתפלה שלו ראיתי, אבל ברהמ"ז שלו לא נודמן לי לשמוע. אמר ועשה, ונשאר לחכות בחוץ ושמע הברכת המזון של ר' נטע, ומסיים ואומר כי נדהם לשמוע זאת, כי כמה שידע וראה גודל העבודה והברען והקאץ שלו בעת התפלה, עכשיו נוכח לראות כי העבודה וההתלהבות בברכת המזון עולה על גבי התפלה.

העבודה של ק"ש שעל המטה עולה על גבה

כששמעו בני המשפחה על הסיפור הנ"ל, נענו ואמרו, כי יש עוד דבר שראו אצלו עוד יותר מן התפלה ומן ברכת המזון. והוא העבודה בעת ק"ש שעל המטה, שהיתה למעלה למעלה מכל השגה, ביגיעה ועבודה וכונה עצומה ובמתיקות נפלאה, עד שנמס ונתעורר כל לב שומע מגודל העריבות, ומרוב העבודה שהשקיע בקרי"ש שעל המטה, ובחשבון הנפש והרהורי התשובה לפניו.

ה"סגולה" לינצל מהמחשבות רעות לפני המיתה

ובה שח"ק אדמו"ר שליט"א מבאיאן (כ' טבת תשס"ג): אני זוכר מהרה"ח ר' נטע צייננדי, בעת אמירתו השיעור של באר מים חיים בשבת לפני מנחה, דיבר מענין קריאת שמע שעל המטה ובעשיית חשבון הנפש לפני השינה. והיה אומר, כי הלא כל א' וא' מישראל מקוה ומצפה שלפני עלות נשמתו למעלה לנצח, בסוף ימיו, שהיא תצא ממנו בהרהור תשובה אמיתי, כי אז אם לא מהרהרים בתשובה שוב לא יוכל לתקן זאת.

והיות שאדם לפני עת פטירתו הוא ע"פ הרוב חלש וזקן ולא תמיד יש לו הדעה הצלולה להצליח להרהר ולחזור בתשובה, ע"כ יש עצה נכונה לזה בספה"ק, והוא שלפני שהולך לישון כלילה, והשינה היא הלא א' מששים שבמיתה, וגם שאז האדם חלוש ויגע ותשוש מגיעת כל היום, ואם מתאמץ ומתגבר ומתחזק לכיון היטב בק"ש שעל

המטה עם כל רמ"ח תיבותיה, שתהא הק"ש בקבלת עומ"ש וקבלת עול תו"מ, ואומר בכונה את הפסוקים ועושה חשבון הנפש, ואז זוכה שיהיה לו הרהור תשובה בראוי ובנכון, וזהו סגולה טובה, שיזכה ע"ז שגם בפטירתו מהא' עלמא תהא פטירתו מתוך הרהור תשובה ותיקון המעשים והנשמה תעלה נקיה ושלמה למעלה.

"הקולא" בקר"ש שעל המטה

הוא עצמו שח פעם לבנו "כי עשה לעצמו קולא מסויימת בענין ק"ש שעל המטה" (כך היה ידוע למחמור ולמקפיד ומהדר ביותר בכל חומרא ושיטה, אבל בענין זה היה מיקל...).

והוא, היות שרצה ללמוד כל לילה כל זמן שיש לו כח, אבל מכיון שצריך לקרא ק"ש שעל המטה כהוגן בכונה ועבודה רצויה, ואם יקרא אחרי שגמר ללמוד, הרי יתכן שלא יהיה לו אז כח לקרא ק"ש בראוי.

על כן הסיק והחליט, שעדיף לו להקל, שעל אף שע"פ דברי הרמ"א לא כדאי לדבר כלל אפילו בד"ת אחרי קריאת שמע שע"ה"מ, גם לפני ברכת המפיל, אבל לצורך הג"ל הנהיג לעצמו להקדים לקרא ק"ש שעל המטה בעוד שאינו עיף ותשוש לגמרי, ואחרי גמר הקריאת שמע להמשיך וללמוד עד כלות הכוחות כמנהגו... ולפני השינה לחזור ולקרא שוב פרשה ראשונה.

ובכן, מי זה אומר שר' נטע היה תמיד "מחמיר", הרי לפעמים היה גם "מיקל" לעצמו...

ה"שינה" המשוזנה לפני קר"ש שעל המטה

מספר הרה"צ אדמו"ר מקאלשין שליט"א, פעם נכנסתי לקלוזי בבתי הורנשטיין באמצע הלילה ורואה מראה פלא, ר' נטע יושב על הספסל בצד מזרח כשהוא מיסב וראשו נשען על גבי הקיר, ורגל א' ע"ג הספסל ורגל שני ע"ג הקרקע, והגמרא פתוחה, והוא מעיין בה קצת בעייפות, והיה לפלא.

ברוב סקרנות והתפעלות שאל א' מהנוכחים מר' נטע מה פשר המעשה המשוזנה הלזה, ממה נפשך. כי אם הוא רוצה ללמוד, שישב וילמד כרגיל ואם רוצה

לישון ולנוח, שילך לישון על מטתו, ומה זאת לנוח כך באופן בלתי נח כזה...

ויען ויאמר לו ר' נטע, כי פשוט לא היה לו ברירה, כי אמנם באמת עיף הוא עד למאוד ורוצה לקרא ק"ש שע"ה"מ ולישון, אכן היות שמחמת עייפותו אין בכוחו לקרא ק"ש שע"ה"מ (באופן שלו...) ע"כ רוצה לנוח קצת לאגור כח ומח לקרא ק"ש.

אולם גם מזה פחד לבו, שאם יישן קצת שמא יירדם ולא יקרא ק"ש כלל, ע"כ הוא "נח" באופן כזה, ע"י הישענו על גבי הקיר ועיון קל בגמרא, ושומר על עצמו לבלתי לירדם לזמן ממושך ולכן רגל א' ע"ג קרקע וא' ע"ג הספסל.

ובמה וכמה אנשים מספרים על כך שמצאוהו נח קצת על גבי ספסל, לפעמים לפני תפילת ערבית לאגור כח לתפילה, או לפני קר"ש שעל המטה, שיוכל לקרוא קריאת שמע כהוגן.

הלא ה"עמוד" ספוגה בתפלותיו של ר"ג

מספרים, כי בשלב מסויים כשבקשו גבאי ביהכ"ג באינן בבתי הורנשטיין להרחיב את ביהכ"ג ולהוריד את העמוד שתחת העזרת נשים, התבטא אדמו"ר מבאינן שליט"א, הלא הקיר הזה הוא ספוג בתפלותיו ותחנוניו של הגה"ח ר' נטע, ששנים רבות עמד שם בתפלתו בדביקות עצומה...

ואכן כמעט כל מי שנכנס לקלוזי ורואה את העמוד תיכף נזכר ואומר הלא כאן עמד ר' נטע וכמה תפילות ספוגים בו.

ואני תפלה

ומורגל היה על לשונו לומר על דברי דוד המלך "ואני תפלה", דהיינו שדוד המלך מעיד על עצמו שכל עצמותו ומהותו היה א שטיק תפלה, וזהו מעיקרי עבודת האדם על האי עלמא. וציין לזה הגמ' בריש ב"ק (ג): לרב דאמר מבעה זה אדם, ולמה נקרא בשם מבעה, ע"ש הפסוק אם תבעיון בעיו, ובעיו הוא מלשון תפלה, ומרומז כאן בגמ' כי תואר האדם ע"ש מבעה הוא ע"ש עבודת התפלה שזהו עיקר ה"מהות" וה"מציאות" של "אדם".

ונאה דורש היה ונאה מקיים, כי כל מציאותו ומהותו היה תפלה, והרבה הרבה שעות מן היום סבבו הלכו על ציר זה, על דרך שכתב השפ"א (פ' פנחס), וכן צריך להיות בתפלה, שכל היום יהיה מפל אצל האדם ועיקר הווייתו יהיה בשעת התפלה, כמ"ש החבר מעלת החסיד, עכ"ל.

ופעם שאלו א' ממקורביו, כי לפעמים ממהר הוא ללימודו וצריך בגלל זה לזרז עצמו באמצע התפלה, וענה ואמר לו, וכי מאימתי ראו או שמעו אצל חסידים שיוותרו על עבודת "התפלה" בגלל הלימוד.

תפלת ערבית בבית החולים

ובך סיפר עד ראיה, ששהה עמו בבית החולים לילה אחת בשבוע שקודם הסתלקותו לחיי עולם, כי למרות גודל ייסוריו הנוראים עד שהיה מתהפך מצד לצד, עכ"ז הבחין לפתע שרבי נטע לוקח ספר בידו והחל ללמוד ולעיין בו דקות ארוכות, לאחר מכן התפלל מעריב, ולא יאומן כי יסופר איך שהתפלל "ווארט ביי ווארט" מתוך יסורים נוראים, אחר התפילה, לקח שוב את הספר ועיין בו, לאחר מכן החל את עבודתו ב"קריאת שמע" שעל המטה וגם בזה קרא מלה במלה, אחרי שסיים ק"ש - נרדם והחל לישון, אך הרבה פעמים התעורר משנתו מגודל יסוריו, וכל פעם כשהקיץ מן היסורין, נמל שוב את הספר בידו ועיין בו קצת ורק אח"כ חזר לישון, זאת כדי שיישן מתוך דברי תורה, המספר הפליא זאת למאוד, שאין ביכלתו להבינו, איך שביסורים נוראים כאלו המעוררים אותו משנתו, הוא עדיין פונה כל פעם אל הספר ללמוד בו בכדי לישן מתוך ד"ת.

היכן נזכר לזכות כל שבת ל"חזן"

בזה - אדיבות התפלה מעין עזה"ב סיפר ר' מיכל רבינוביץ שהשתתף עמו בשבת במירון חודש אלול תשמ"א: לתפילת שחרית ניגש אחד שהאריך מאוד בהתפלה, כך שמהודו ועד ברכו לקח כשעתיים ויותר, העולם כשראו לפני ברוך שאמר את המצב לקחו ספרים, ולמדו

בינתיים, אחרים העבירו הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, אך רבי נמע היה שקוע בתפלתו בהתלהבות כל זמן התפלה.

והנה לאחר התפלה היה בין הקהל מענות על החזן, ורמנו על זה שהאריך כ"כ על חשבון הציבור, אם ברצונו להאריך בתפלה, ביכלתו להתפלל אפי' עשר שעות, אבל בינו לבין עצמו, אך מדוע נגיש אל העמוד ואיננו מתחשב במירחא דציבורא, אך רבי נמע אמר לר' מיכל אחר התפלה: וואו נעמט מען אזא חזן אלע שבת אין ירושלים, הלא היה זה מעין עזה"ב... אוואו נעמט מען אזא חזן אלע וואך אין ירושלים... אז ראיתי איך שגבה מחשבותיו ממחשבותינו.

איני יודע מי היה החזן

מתחילה בצעירותו היה רבי נמע מתפלל בקרלין, והנה בראש השנה אחד פגשו אחד מחשובי החסידים דקרלין ברחוב לאחר התפלה, שמשום מה לא התפלל אותו חסיד באותו יום בקרלינער שול ושאלו: האסמט געדאוונעט היינט אין שול? השיב רבי נמע - כן, שאלו הלה: מי התפלל לפני העמוד עד ברוך שאמר? "איך וויים נישט" ענה רבי נמע, ומי היה הש"ץ מברוך שאמר עד שמו"ע? ענה שוב רבי נמע "איך וויים נישט".

היה זה תמוה בעיני אותו חסיד - במיוחד בראש השנה שעושים עסק גדול מן הש"ץ לשחרית או מוסף - וישאלו: וכי התפללת בשול? השיב - כן, ומי היה בעל תוקע? איני יודע, בעל קורא? איני יודע! מוסף? איני יודע!

בשראה תמיהתו של השואל על כך, הצטדק רבי נמע: הייתי מהבוקר - עוד לפני התפלה - עד אחרי מוסף, והשתתפתי בכל התפילות והתפללתי כרגיל, אך לא הבחנתי מי עמד לפני העמוד...

"סידור חדש" כי עלינו לחפש עצות על פרישקייט בתפלה

פעם הכנים גבאי הקלויז סידורים חדשים לקלויז, וכמובן הילדים והצעירים רצים תיכף ותופסים סידור "חדש", ולמרבח הפליאה ר' נמע גם נגיש ובוחר

לעצמו דוקא סידור חדש.

היה זה לפלא בעיני א' ממקורביו וניגש אל ר' נמע ושואל, וכי מה ההתרגשות מסידור חדש.

הסביר לו ר' נמע בנועם ובפשטות, הלא אסור לנו לשכוח כי אנו בעלי גוף, וע"כ אם רוצים להתפלל טוב, מוטל עלינו לחפש תמיד עצות להתעורר ולהתחדש בתפלה, וע"כ היות שסידור חדש ויפה גורם לגוף לחוש פרישקייט והתחדשות, נכון מאוד לקחת סידור חדש, שיהיה לתועלת להתפלל קצת יותר טוב...

זמן תפלה

על אף גודל האריכות בתפלה, מעולם לא עלה על דעתו להאריך ולהימשך בתפלה אם יעבור ע"ז על דבר הלכה שנפסק בשו"ע, וע"כ אם התחיל להתפלל מאוחר (לפעמים כגון כשהיה צריך ללכת לרופא עם א' הילדים וכדו') הוזרו קצת ולא האריך כ"כ כדרכו באמירת פסוד"ז, ובלבד שלא יעבור ח"ו על פסק של השולחן ערוך והפוסקים. ולא לאחר זמן תפלה.

ובן ידוע, כי על אף שבשמח"ת נהגו בקלויז להתפלל מוסף אחרי שבע שעות ולהאריך ב'הקפות', ור' נמע בעצמו ערך את ההקפות בכל הכח והדביקות והתלהבות עצומה, אכן אם אחד רצה לדבר עם ר' נמע בענין מסוים ואפילו בלימוד - דבר שאינו נוגע למעשה באותה שעה - היה משתדל להמנע ואומר, כי בעצם צריך הרי עתה להזדרז להספיק להתפלל מוסף לפני ז' שעות, אלא שלכבוד התורה אנו מקילין לערוך הקפות ולאחר את תפילת המוסף. אבל אם לעסוק בענינים אחרים - הלא צריך ללכת להתפלל מוסף מקודם, וכל ההיתר הוא רק לענין עריכת ההקפות לכבודה של תורה.

בבית - השו"ע הוא הרבי

ועל דבר שהיו צדיקים שאיחרו להתפלל והתפללו החסידים עמהם, היה חזר הרבה על הפתגם שהיה שגור בפי חסידים, "כשנמצאים אצל הרבי, הרבי הוא השולחן ערוך. וכשנמצאים בבית, השולחן ערוך הוא הרבי" [כלומר, היות שה"רבי"

לא הורה להתפלל באיחור, וכשמתפללים עם הרבי, אם הרבי יודע ומסכים, אין לנו הרהור בדבר, אבל לשלעצמינו צריך לזכור שהשו"ע הוא הרבי...]

ולאלו שהיו תולים עצמם בזה שהיו הצדיקים וגם רבים מן החסידים בדורות הקודמים מתפללים באיחור, היה אומר תמיד, כי היות שאין אנו יודעים טעם הדבר ואין לנו הוראה להתפלל באיחור, ע"כ אף שמאמינים אנו שכל דבריהם אמת וצדק, ללא שום ספק והרהור, אבל עכ"ז אין לנו היתר להתנהג כמותם, כשהוא שלא כפסק הפשוט שבשו"ע, כ"ז שאין לנו היתר או הסכמה והוראה מפורשת ע"ז.

הוראת שעה כדי להעמיד

"התפלה" בראש סולם העבודה

ואף היה אומר בנידון זה, שנראה לו שטעם הדבר שהתנהגו כן רבים מן הצדיקים והחסידים מלפנים, הוא בגדר "הוראת שעה" שמבואר בתוס' (בסנהדרין) שענין הוראת שעה הוא שייך בכל הדורות, ואמר שאולי טעם הדבר שעשו הוראת שעה, מפני שרצו לחזק ולהשריש יותר גודל ענינה וגדולה של תפלה, זיי האבן גיוואלט אוועק שמעלן דעם ענין פון תפלה.

[דמלפנים, כשהתפללו כולם בזמן, הרי ממילא המון העם לא קלטו כ"כ שתפלה היא עבודה גדולה, כי תיכף כשקמו ממטתם מיהרו להתפלל וכבר בתחלת היום היו אחרי התפלה וממילא נראה היה בעיני ההמון כאילו הוא דבר קטן וטפל קצת, כדאי' בגמ' שתפלה היא עומדת ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם. ורק הצדיקים והעובדים היו קמים לפנות בוקר ועסקו שעות רבות בהכנה לתפלה ובתפלה וגמרו בזמן, והצדיקים הקדושים מאורי וגדולי החסידות חפצו שיבינו כל ההמון שמעיקרי עבודת האדם הוא התפלה ובפרט בזמן הזה וכמ"ש מהאר"ז"ל שבזמן הזה עיקר העמוד שעליה עומד העולם היא עמוד התפלה, וע"ד שכתוב בשפ"א שכל היום צ"ל מפל לתפלה, ע"כ הנהיגו שיהיו החסידים מתעסקים שעות רבות בתפלה ובהכנה לתפלה. ואכן על

לו לוותר על המבילה ויהיה יותר תועלת לנשמתו, צריך לוותר. [והדבר מבואר בארוכה במסילת ישרים פ"ב במשקל החסידות].

לא מיהר מעולם באמידת תהלים ותיקון ולא אמר כל הספר בפ"א

ואכן הוא עצמו מעולם לא אמר כל ספר תהלים בבת אחת, כי לא רצה להודרו ולמהר, מפחד ויראה שמא אם יהיה לו איזה ענין לגמור כל הספר ימהר בגלל זה ויאמר פחות בכונה, ובפרט אם ח"ו ייבשל באמידת ש"ש שלא בכונה, שמוזה חרדה נפשו עד מאוד, ע"כ נמנע מלקחת על עצמו עול כזה. [כך שח פעם לבנו הגה"ר ר' אביש. וראה והביטה בגודל השגותיו, כי החשש של הזכרת ש"ש לבטלה כלל לא הזכיר, כי אם רק הזכרת ש"ש "שלא בכונה" (וכידוע מ"ש בעל יסו"ה שאמידת ש"ש שלא בכונה נחשב כאמירה לבטלה)].

ובליל הושע"ר כשקהל חסידי באיאן נתאספו לאמידת ספר תהלים כנהוג, לא פרש מן הציבור כלל וכלל, וישב ואמר עמהם, אבל אמר לאיטו, במתינות בכונה בנעימות, וכשנמרו כולם ספר התהלים היה גם הוא נושק את ספר התהלים וגומר, בשכמה שהספיק לומר היה חביב וחשוב בעיניו עד מאוד, לפעמים ל' או מ' או נ' קפיטלאך.

ועד"ז בליל חג השבועות, לא היה לו לחץ או עול, שצריך להספיק ולגמור את התיקון, אלא אחר התפלה ועריכת הסעודה בישוב הדעת (וכן אם נודמן לו לאחל לא' גוט יו"ט או לשוחח מעניני הלכה וחסידות, ובפרט לעלות אל ההורים לומר גוט יו"ט, הלא כ"ז גם מעבודת היום הוא, ובגמרו הסעודה) התיישב בשמחה ובהתרגשות לומר "תיקון" בנועם ובמתינות ובכונה ובהתבוננות וכל פסוק ופרשה שהספיק היה אצלו ריוח נקי, וכמוצא שלל רב וכמה שהספיק לומר עד לפנות בוקר היה חביב וחשוב אצלו עד מאוד, אבל לא נודרו ולא מיהר בשביל כך כלל, והיה אומר בשם הבית אהרן כי ניתן להשלים התיקון עד ט"ו באב, והיה משתדל להשלים. [ויש לציין כי ע"פ כתבי

אולם עכ"ז, היה אומר, ישנם דברים שבהם גם אני יכולים לסמוך על הוראה זו, שהתוכן והעבודה הוא יותר חשוב מענין "הזמן" והיינו בעניינים שונים ועבודות שקיבלנו מרבותינו בכתב או בע"פ, דברים שאין לנו מחוייבים בהם מעיקר הדין, אבל יש בהם סודות וסגולות גדולות, ובזה אם נודמן לנו לעבור על הזמן כדי שהפנימיות והתוכן יהיה יותר במעלה ובשלימות, ניתן לנו הרשות להקל בענין הזמן, ולסמוך על החסידים שהזמן הוא לאו דוקא, כשוה על חשבון הפנימיות.

ולדוגמא, כגון, אמירת תהלים בליל הושע"ר, שהוא ענין גדול ונשגב עד מאוד, וכן תיקון ליל שבועות שהוא סוד גדול ומעלה גדולה לאין שיעור, אבל אם בגלל שירצה להספיק הכל בלילה זו יצטרך למהר באמירתם או לומר פחות בכונה, ובפרט אם יוכל ליבשל באמידת שם בלי כונה או ח"ו לבטלה, אזי ודאי עדיף לומר לאט במתינות ובכונה ואף אם לא יספיק הכל בלילה זו, מ"מ לא יוותר על איכות האמירה והכונה, ויגמור את התיקון או התהלים בימים הבאים, ויסמוך ע"ז שהזמן הוא לאו בדוקא... [אם הוא נדחה בגלל איכות ופנימיות העבודה...]

ועד"ז אמר ונהג בענין המבילה לפנות בוקר חג השבועות, היות שמטעמי צניעות לפעמים לא כדאי להתאמץ ולהידחק למבול בזמן ההוא, ע"כ ניתן להקל ולסמוך ע"ז שבכחאי גוונא "הזמן" הוא לאו בדוקא, כיון שאין הוא חיוב מן הדין ולסמוך על המבילה אח"כ... ועד"ז בעניינים רבים יש לשקול במאזני פלס מה גובר על מה... [ולפעמים היה מציין בענין זה, מה שאמר הרה"ק הבעל התניא להרה"ק הרבי ר"ב ממז'בו' ששאלו איך מדלג על ושמרו, הלא כשאומרים ושמרו נעשה מזה "יריד" בשמים, (כלומר שזה עבודה גדולה וממשיכה שפע ברוחניות וגשמיות על האומרו) ענה לו בעל התניא שגם מסמיכת גאולה לתפלה נעשה "יריד" בשמים (שזהו הטעם שלא אמרו, מחשש הפסק בין גאולה לתפלה) ולא על כל הירידים אפשר להיות, [ובכגון זה על כל א' לדון ולהתבונן מה הנכון והישר לפי שורש נשמתו וטבעו] - ולכן כשמבין אדם שעדיף

ידי כך נשרש אצל המון החסידים שכל מי שיראת שמים ואהבת ה' נוגעת בלבו היה נותן שעות רבות מזמנו עבור התפלה, וע"כ היה להם הוראת שעה, שאף שעקב זה יהיו רבים שיאחרו הזמן, עכ"ז הורו היתר בדבר למען העמדת עבודת התפלה ברומו של עולם].

אבל כ"ז שייך רק באותו זמן שישנם הצדיקים המורים ונוהגים כן, אולם כשאין הוראה ברורה והנהגה קבועה בענין זה, ודאי שעל כל א' לנהוג כפסק השו"ע, ואין ראוי להקל כלל וכלל בדבר, ובפרט אם התפלה איננה באריכות גדול ועבודה עצומה כאותם הזמנים. [והתבטא ואמר פעם בענין זה, מה החילוק בין תפלה שלנו לתפלתו של הרה"ק מבעלזא ז"ע. אונז דאווינען נישט, אין זמן תפלה, און ער דאווינט, נישט אין זמן תפלה (אנו, בעוה"ר, לא מתפללים (כמו שצריך), אבל (מתפללים) בתוך זמן התפלה, והוא, הרה"ק, מתפלל, אבל שלא בזמן תפלה)].

וגם כשתאבה נפשו של ר' נטע ונכספה להתענג באריכות התפלה, עכ"ז ביטל רצונו וחפצו עבור רצון ה', לקיים תורתו ומצוותיו בשלימות, בלי שום קולא וחרירה מן הפסק הפשוט.

בעניני הלכה חייבים להקפיד על "הזמן" אבל במנהגים ועניני חסידות יקפיד מקודם על האיכות

ואף היה אומר לפעמים בענין זה, [היפך דעת ההמון], כי בעצם הלא ראינו שאצל חסידים היה האיכות והכונה של העבודה עומדת במקום הראשון יותר מענין ה"זמן", שלכן כשרצו להאריך ולהתעסק בעבודת וכונת התפלה היו מאחרים לפעמים זמן תפלה. אכן, לדידן, כל מה שמפורש "בהלכה" אין לנו יכולים בשום אופן לסמוך ע"ז וחייבים אנו להקפיד על הזמן בכל כוחנו, גם כשהוא על חשבון "העבודה", כי אין לנו אלא לעשות רצונו של מקום, וכיון שאין אנו יודעים בבירור שהקולא של החסידים הראשונים שייכת גם אלינו, אין אנו יכולים כלל להקל בדבר, וכנ"ל.

איך בכלל אפשרי להיכשל במחשבה וזה בשעומדים לפני מ"ה הקב"ה.

למה בכה אחרי התפלה

כמה שחמור היה בעיניו כל דבר חמא ועבירה, על אחת כמה וכמה המכשול החמור של הוצאת ש"ש לבטלה, שכל ימיו נזהר ונשמר בכל מיני זהירות לא ליכשל בדבר זה המצוי בעוה"ר עקב חוסר כונה או מהירות בתפלה... ואפי' אמירת ש"ש שלא בכונה היה נחשב אצלו פגם חמור מאוד (וכדאיא ביסוד ושויר העבודה שזה נחשב כהוצאת שם שמים לבטלה). וכן בכל ספק קטן או מחלוקת הפוסקים, העדיף ועשה ככל יכלתו למען לא יצטרך להכנס לספק וחשש כלדהוא של אמירת ש"ש או ברכה לבטלה, וממש לא מצא מנוח לעצמו בענין זה.

ופ"א כשהתפלל לפני התיבה בשנת אבלותו על א' מהוריו, התבלבל באמצע ובטעות אמר ש"ש שלא במקומה (ומרוב צער לא יכל להמשיך תפלתו כשורה...) ואחרי התפלה התיישב ופרץ בבכי מרוב צער...

התפלה בקלויז

גם ברוב אהבתו את התפלה ואריכותה, עכ"ז ביטל דעתו ורצונו ועבודתו עבור לשמוע בקול דעת ורצון רבותינו הקדושים. וע"כ אחרי שביקר כאן בירושלים כ"ק אדמו"ר הקוה"ט זי"ע מבאיאן, ועורר את קהל אנ"ש ב-ים שיבאו להתפלל ולחזק המנין בקלויז בבתי הורגשמיין בימות החול, ולר' נטע היה קשה הדבר מאוד עקב סדר האריכות שלו בהכנות לתפלה ובתפלה עצמה, ע"כ נכנס לשאול (או הכניס שאלתו) את פ"ק האם יבטל סדרו ויבוא להתפלל דוקא בקלויז, אף שזה יפריע לו קצת... או שימשיך בסדר שלו כמקדמת דנא.

ותשובת הקודש היתה, שהוא ימשיך בסדרו כמקדם, אכן ישתדל ויראה להשפיע על אחרים שיבואו ויתפללו בקלויז ויחזקו את המנין, וכך עשה.

ואכן כעבור זמן רב, אחרי הסתלקותו של אדמו"ר הקוה"ט מבאיאן, כשנחלש קצת המנין בקלויז בבתי הורגשמיין, עלה פ"א על מדרגות הארון קודש לפני קריה"ת

הוצאת ש"ש לבטלה, ומה שהרכה נוהגים לכפול ולומר ב"פ ה' אלקיכם אמת כשלא שומעים מהחזן, הוא פחד מלעשות כן. ע"כ העדיף לסמוך על סברא זו לשמוע באמצע ברכות קר"ש כשעדיין אוחז באמצע. אבל ב'ויציב' שאין צורך לכך, כי הרי יכול להמתין על החזן, אין לסמוך על סברא זו.

עצה למי שידיו לא נקיות ושומע בדרכה

א' מתלמידיו בתולדות אהרן שאלו פעם, מה עושים כשיוצאים מבית הכסא ועדיין לא נטלו ידים ושומעים א' אומר ברכה וא"א לענות אמן כי לא נטל ידיו, (אף ש"א שמותר לענות אבל יש מחמירין) אבל היות וע"פ הזוהר ה"ז חמור מאד כששומע ברכה ואינו עונה אמן (והרי לא ברור תמיד שמצד הדין חייבים ליטול ידים וגם אולי צריך לענות בכל אופן וכן"ל, וממילא אולי חייבים לענות...) (אופן וכן"ל, וממילא אולי חייבים לענות...)

ענה לו ר' נטע ונתן לו עצה, שבשמעו ברכה בכהאי גוונא, יענה ויאמר תיכף באידיש "ריכטיג", [נכון], שעיקר הקפידא של הזוהר ע"ז ששומע ברכה ואינו עונה ומסכים עמו, שזה א' ממשמעויות אמירת האמן... אבל כשאומר, ריכטיג, שהוא מצטרף ומאשר הברכה ששמע, אין זה בכלל אינו עונה אמן... [ומוסף בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א, שהיה אומר עצה זו בשם הרה"ק הבית אהרן זי"ע].

איך אפשר לחשוב מח"ז בתפלה

במאמרי הספר שנתפרסמו אחרי פטירתו (המודיע כסליו תשמ"ב, וקובץ תפארת ישראל - כסליו ס"ב ע"י הגה"ח ר"א דרברמדיגר) כתוב "תמיד היה מתבטא, שאינו מבין איך שייך אצל יהודי בעיה של מחשבות זרות שמפריעים לו בעת התפלה, הרי הוא עומד ומתפלל לפני השי"ת, שהוא מלך מלכי המלכים, ואיך שייך לחשוב בדברים אחרים".

עוד נכתב (קול ישראל ניסן תשמ"ב ע"י הרה"ח ראובן ברים ז"ל) ריכוז מחשבתו בתפלה היתה באופן שלא הרגיש כלל מהנעשה סביבו, הוא התבטא פעם בתוך שיחה על מחשבות זרות, על מחשבה וזה בתפלה אין צורך כלל לדבר, איני מבין

האריז"ל עיקר התיקון הוא אמירת התנ"ך]. ולפנות בוקר אף כשרוב הקהל היו הולכים להתפלל בוותיקין, אבל הוא לא היה מסוגל לכך, כי לפי אריכות התפלה שלו זה הפריע לו, ובאותה תקופה כשרק קומץ אנשים ממש התפללו במנין שני בקלויז בבאיאן, הוא היה מן המועטים האלו.

בענין שתיה לפני התפלה

הוא עצמו סיפר לבנו הגה"ח ר' אביש שליט"א שהחמיר בצעירותו ולא שתה כלל לפני התפלה. ואח"כ כשהתחיל להרגיש שזה מפריע לו לתפלה היה שותה קאווע, אבל היה אומר, כי גם מה שהקילו אצל חסידים לשתות קאווע לפני התפלה, ודאי לא היה כונתם למי שתוך שעה הוא כבר אחרי התפלה, כי מעיקרי ההיתר היה למען יוכלו להתפלל כדבעי ולהכין עצמו כראוי ולא למהר ולקצר...

ואף התבטא פעם ואמר, כי הלא מקפידים ע"פ ההלכה לומר ברכות התורה לפני שתיית הקאווע, אבל יש לזהר שלא יהא נראה כאילו שברכת התורה הוא ברכה על ה"קאווע" (דהיינו שלא למהר תיכף לשתות אחרי ברכה"ת אלא שיהא ניכר שברכת התורה מברכים ומתפללים על התורה, ואף לומדים אחריה, ולעולם היו צריכין ללמוד מקודם כמה שעות, אלא מכיון שאנו חלשים קצת מותר גם לשתות קאווע אז...)

בענין שמיעת ה' אלקיכם אמת לפני ק"ש

אמר פעם לא' מקרוביו, כי אם המתפלל אוחז עדיין לפני ק"ש, ועומד באמצע אמירת ברכות ק"ש [אהבת עולם או אפי' ביוצר אור] וחזן כבר אומר ה' אלקיכם אמת, אפשר לכיון אז לשמוע מן החזן ולהשלים בזה רמ"ח התיבות של ק"ש... ושאלו הלה, א"כ גם כשאוחזים אחרי ק"ש ואומרים כבר אמת ויציב, יוכלו גם שם לשמוע הא"א, אמר לו ר' נטע, זה לא אמרתי...

[ואומר הקרוב הנ"ל, כי אף שנראה זה דוחק, יש לו רושם, כי אחת הסיבות שאמר כן, כי ידוע גודל פחדו ומוראו מחשש

אמירת נשמת ב"שבת"

מי שזכה לשמוע ממנו נשמת פעם אחת בשב"ק, לא ישכח את זה לעולם (במאמר ב"קול ישראל" ניסן תשמ"ב).

בהספד שנערך ככלות השבעה על ר' נטע, קרא ראש הישיבה הגה"צ ר' יהושע העשיל ברים זצ"ל מנהמת לבו בבכי קורע לב ואמר: סח לי תלמיד חכם אחד, גדול מאנ"ש, מי שידע או ראה איך עבר על ר' נטע סדר ליל שבת קודש בעבודתו, ידע והבין איך אומרים נשמת כזה בדביקות והתעלות מאין כמוהו.

בא' ממאמרי הספד וזיכרון שנכתב אודותיו ע"י א' מאנ"ש נכתב:

איה הסופר ואיה העט, שיבטא ויחרוט עלי גליון, מהו דביקות התפלה ופסוקי דזמרה, פשוטו כמשמעו. והשתפכות הנפש בדביקות באמירת נשמת כל חי, כל בר בי רב בקלוזי ידעו והבינו במדעם פירוש משמעות המלות של נשמת, מכח שמיעתם כיצד ר' נטע אומרם, כשפותח בקול דממה דקה, ועולה ומתגבר כשנפשו משתפכת בערגה בכסופין ושמחה.

תפלות השבת

עוד שם, מי שזכה לראותו באמירת הודו בערב שב"ק או בקבלת שבת, לא ישכח לעולמים איך מקבלים את המלך, נפשו יצאה בדבריו, באיזה מתיקות והשתפכות הנפש.

תפלת השבת ארכה זמן רב, והיה אחד שחיכה עליו בקביעות לאמירת ויכול.

סיפר א' ממקורביו, שישב בקירבת מקום בעת התפלה: בשבת בעת אמירת פסוקי דזמרה איז גיווען פייער, והעיקר מה שבער במיוחד היה בפסוק "כי בי חשק ואפלטתו אשגבהו כי ידע שמי", שם הסתיר פניו בטליתו ועכ"ז בקע קולו מבעד לטליתו כשלהבת אש קודש [ויצוין כי בעת ספרו על הדלקת נ"ח מאדמו"ר הק' מבאיאן, היה מתבטא, כי באמירת ויהי נועם, בשמעו את הרבי אומר "כי בי חשק ואפלטתו" וכו' האט ער מיר די קישקעס ארויסגענומען"].

בשבת עבודה גדולה להיות

באיאנער חסיד

והוא עצמו, בצעירותו היה מתפלל בביהכ"נ דחסידי קארלין, שם התפללו אחיו ודודיו, וגם חותנו, ואף בשנים שכבר הסתופף בצ"ק של הרה"ק מהוסיאטין והרה"ק מבאיאן לייפציג, היה עוד מתפלל בקארלין, והיה לו תענוג והנאה מיוחדת מן התפלה שם, שהיה כידוע בקולות וברקים כהנהגת הצדיקים הקדושים לבית קארלין וכך היה ר' נטע פחות בולט בתפלתו כשכולם צועקים ומתלהבים, ואף הוא מתפלל בקול ובהתלהבות עצומה כדרכו.

אולם אחרי הסתלקותו של רבו הרה"ק מהוסיאטין והיה מסתופף אז בצל רבו הק' האדמו"ר מבאיאן לייפציג, פעם פקד עליו רבו כי מן הראוי שיבא להתפלל בקלוזי בצוותא עם היימישע יודן, ומאז התחיל להתפלל בקלוזי דחסידי באיאן, בחיי עולם ובבתי הורגשטיין.

אולם היות שהנוסח בבאיאן היה להתפלל בקול דממה דקה וללא תנועות יתירות, היה קשה לו הדבר קצת, אכן כדרכו לבטל רצונו ודעתו לדעת רבותיו ושלא לפרוש מן הציבור לא הרהר ע"ז ופשוט היה בעיניו שעליו לעצור ולהצניע יותר את התלהבותו בפנימיות, ולהתפלל בדרך נוסח תפלת חסידי רוז'ין.

ובמובן שלא תמיד עלה הדבר בידו, והרבה פעמים היה פורץ בקולות או בתנועות של התלהבות ודביקות ובצעירותו אף היה רוקד באמצע התפלה ובפרט באמירת נשמת וכדו' לפעמים.

וידוע ביטוי, כי בשב"ק עבודה גדולה וקשה שבמקדש להיות חסיד באיאן, כי אף שבימות החול עוד אפשר קצת להתפלל בהתאפקות בנוסח רוז'ין, אבל בשב"ק שהלב גואה וסוער מהתרגשות מתפלות השבת עבודה גדולה היא מאוד להיות באיאנער חסיד ולהתאמץ לא להתפרץ. [וראה והביטה, כי כמה שהתלהב ובער כאש בעת התפלה, וראו זאת כולם, כל זה היה כבר אחרי ההתאפקות וההתאמצות הגדולה להצניע את ההתלהבות].

(כנהוג מפעם לפעם) ונשא דברי התעוררות, ופתח ואמר כי יש לו שליחות קודש מאת האדמו"ר הקוה"ט זי"ע, ונדהמו ותמהו האנשים לשמוע, וכי היה לר' נטע גילוי משמים? ... אולם ר' נטע המשיך והסביר בספרו מה שאמר לו האדמו"ר אז, שיראה לדאוג לאחרים שיבאו לחזק המנין, והיות שנחלש לאחרונה ענין זה, ע"כ מקיים עתה את שליחותו לעורר ולחזק ענין זה.

וגם הוא עצמו, אחרי שאדמו"ר מבאיאן עורר ע"ז, היה מגיע (עכ"פ לפעמים כשהיה ביכולתו) לקלוזי בבתי הורגשטיין להתחיל התפלה עם הקהל ואמר ברכות וחלק מהקרבות וכו'. ואחרי שלא הספיק לאחוז יחד עם המנין, והקהל כבר היו באמצע התפלה, הלך לזכרון משה להמשיך התפלה.

חשיבות התפלה בקלוזי

ומספר א' מחסידי באיאן, שפעם דנו אודות זמן תפלת מנחה בערש"ק, שמלכתחילה מן הראוי להתפלל מוקדם לפני השקיעה וגם כדי שיוכלו לקבל תוספת שבת אחרי שמונה עשרה לפני השקיעה, אבל בדיעבר שפיר דמי אף שגומר מנחה אחרי השקיעה, ור' נטע הסביר לו באריכות סברות הפוסקים בענין זה, ושיש על מי לסמוך בזה. ושאלו הלה, אולי בגלל זה כדאי להתפלל מנחה בשיטבלאך יותר מוקדם ולא בקלוזי עם החסידים, שגמרו ע"פ רוב שמו"ע אחרי השקיעה... ענה לו ר' נטע, אף שמעדיף אני מאוד והלואי שיתפללו בקלוזי יותר מוקדם, אבל כ"ז שמתפללים כך וזה מותר ע"פ ההלכה, אין זה סיבה לוותר על התפלה בקלוזי, שרבותינו עוררו ע"ז וחזקו זאת מאוד, ולא צריך בגלל זה לפרוש מן הציבור.

ובן כשדנו ע"ז פעם בכולל סקוריא, שאלוהו, א"כ עדיף להקדים ולהתפלל בזכרון משה? ... ענה ואמר, שאחרי שרבינו הקוה"ט זי"ע מבאיאן ניו יארק שהיה כאן התפלל יחד עם הקהל אף שגמרו שמו"ע אחרי השקיעה, שוב אין לנו מה לפקפק ולערער בדבר, ובדאי שאין זו סיבה לפרוש מן הציבור בגלל זה...

חביבות כל תפלה וכל תיבה של תפלה

בשעה שהתפלל לא היה לו דבר אחר בעולמו רק התפלה. מאריך היה בתפלתו, כשכל תפלה ותפלה הרי זה כאילו היא התפלה היחידית שזוכה להתפלל בחייו לפני השי"ת... ובאש התלהבות, כך התפלל מדי יום ביומו כל תפלה ותפלה (מ"קול ישראל" ניסן מ"ב).

תפלתו היתה זכה בתפלת אחר החסידים הראשונים, בגיל וברעדה בהשתפכות נפש עילאית וברגש מהור... ומרגלא בפומיה, כשאדם עומד בתפלה

צריך להתדבק בהתיבה שמוציא מפיו ולא לחשוב מהמשך, כי ברנע שנמצאים בתיבה אחת הרי נמצאים בעולם מלא בפני עצמו, ואיך אפשר לחשוב מעולם אחר (קובץ תפא"י כסליו ס"ב).

בכל מצב לא מוזתרים על התפלה

ידוע הסיפור הנורא שמספרים אודותיו, כשבתו הקטנה נחנקה ל"ע והיתה שוכבת כמה שבועות בבית החולים במצב סכנה והרבה הפצירו בתפלה עבורה, ואחרי כמה שבועות נפטרה ל"ע.

ובאותו בוקר כשהגיעו לבשר לר' נמטע על הבשורה הנוראה, הוא היה כבר בזכרון משה והכין עצמו לתפלה, ובראותו שהגיעו לשם וידע את המצב הקשה שלה הבין מיד כי כנראה באים לבשרו כי נפטרה כבר. ע"כ עשה סימן לאלו שבאו לבשרו שלא יאמרו לו כלום, כי הלא עתה כשהוא עדיין איננו יודע מה המצב בדיוק מותר לו להתפלל תפלת שחרית, ואילו ישמע מהם שנפטרה אזי יהיה אונן ולא יוכל להתפלל תפלת שחרית, ולמה יפסיד תפלת שחרית לחנם כשע"פ הלכה עדיין מותר לו עכשיו להתפלל...

נטיעה של אהבה {א}

אהבת השי"ת - קבלת יסורים באהבה - אהבת עבודת ה'

הרה"ח ר' יצחק אייזיק אייזן ז"ל, ששהה בביתו עם משפחתו ופגז שנורה בטעות ע"י הישראלים פגע בדירה (אחרי שכבר היה הפסקת אש והותר להם לשוטט) ונהרגו כמה וכמה מי"ח, בנו וכלתו ובנותיו ונכדיו, ונשאר הוא וזוגתו וא' הנכדות, ובנו שנהרג היה ת"ח גדול וחתנו של הגה"ח ר' אשר מאיר שולמן, והטרגדיה היתה נוראה.

וסיפר הרה"ק בעל נתיבות שלום זצוק"ל בהתפעלות עצומה, כי עבר אז ליד ביתו של ר' יצחק אייזיק, אחרי האסון הנורא כדי לחזקו ולעודדו, ובהגיעו רואה הוא כל הבית מלוכלך בדם וחתכות בשר, רח"ל, ור' יצחק אייזיק עומד ומלקט עצמות ובשר ודם ומכניסם לדלי, ומתנצל ואומר, כי הלא הם חייבים בקבורה, לכן עומד ומלקט דם ובשר יו"ח, לקיים מצות קבורה.

והנתיבות שלום בראותו זאת, כשכל הבית היה דומה לבית מטבחיים רח"ל, חשכו עיניו ורצה תיכף לברוח משם, אולם חשש שיגרום עי"ז צער לרי"א, ע"כ נכנס, ובהכנסו נדהם ולא האמין למשמע אונן, בשמעו את רי"א שבשעה קשה כזאת הוא לא שוכח ולא מאבד עשתונותיו ובמצב כזה עסוק לקיים "מצות קבורה", ואח"כ שומע את ר' יצחק אייזיק מקבל את הדין באהבה, פותח פיו ומצטט לשו"ק של בעל החובת הלכבות (שער אהבת ה' פ"א) בלי להחסיר תיבה אחת וז"ל: כמו שנאמר על א' מן החסידים, שהיה קם בלילה ואמר, אלקי, הרעבתני, ועירוס עזבתני ובמחשכי לילה הושבתני ועוזך וגדלך הוריתני, אם תשרפני באש, לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך". דומה למ"ש איוב (יג טז) הן יקטלני לו אייחל. ע"כ.

הנוכחים בשבעה שהתפעלו מן הסיפור הנורא שאלו וחיפשו

כשראו את ר' נטע מתפלל או מברך ברכה ואומר תהלים וכדו' או עוסק בתורה וכן בכל עסק דקדושה או בעת שדיבר ביחידות או ברבים מענייני העבודה ואמונה וכדו'... הבינו וראו במוחש דבריו הקדושים של הרמח"ל בספר מסילת ישרים פרק יט, המבאר ענין "האהבה".

וזה לשון קודשו: "והנה ענין האהבה, הוא שיהיה האדם חושק ומתאוה ממש אל קרבתו יתברך ורודף אחר קדושתו כאשר ירדוף איש אחר דבר הנחמד ממנו חמדה עזה.

עד שיהיו לו הזכרת שמו יתברך ודיבור בתהלותיו והעסק בדברי תורתו ואלקותו יתברך, שעשוע ועונג ממש, כמו שאובה... את בנו יחידו אהבה חזקה, אשר אפילו הדיבור בהם יהיה לו לנחת ותענוג".

וזה ראו עליו בכל עת ועידן, כשהזכיר שם ה', בסילודין ובכסופי אהבה, כשעסק בפסוקי תהלות ה' ואפילו בדברו אודות עבודת ה' ואהבתו ואמונה וכדו', ראו עין בעין כי האיש הזה כולו כוסף ומשתוקק להתענג על ה' ודבוק בו ית' ואין לו שעשוע ועונג נוסף עלי אדמות, אלא אך ורק לעבוד את ה' ולקיים תורתו ומצוותיו ולדבר עמו ית' ולעסוק בתהלותיו, יערב לו ידידותיך מנופת צוף וכל טעם, וביותר בעת התפלה, שהיה לגמרי שקוע ודבוק בתפלה, בהשתפכות הנפש וברשפי אש שלהבת קודש, ומסיח דעתו מכל שאר ענינים.

מניין ידעו בנותיו לצטט את לשו"ק של בעל החובת הלכבות?

בימי השבעה, סיפר אחיו הרה"ח ר' מוטיל, על מה שהיה בעת המלחמה, בשנת תש"ח, כאשר אירע האסון הנורא בבית

עד כדי כך, שפעם כשעשו לו טיפול מסויים אשר גורם יסורים נוראים ועצומים למטופל, עד שהדרך הוא לקשור את החולה למטתו בעת עשיית הטיפול הזה בחששם כי מרוב היסורים והמכאובים יברח וירד החולה ממטתו באמצע הטיפול, וע"פ רוב עכ"ז החולה מתפתל ביסורים נוראים עד שקופץ יחד עם המטה לאויר, ואצל ר' נטע כשעשו לו הטיפול לא שמעו שום אנחה וצעקה ולא התלונן, ממש לא יאומן כי יסופר, וגם בדפים שרושמים שם תלונות החולה וצערו ובקשותיו, לא נרשמה שום תלונה וצער ואנחה שנשמעה מפי ר' נטע, במשך כל ימי חוליו, עד שהתחילו הרופאים לחקור ולחשוב, כי אולי לפנייהם תופעה חדשה של מציאות המחלה הנוראה באופן הזה בלי יסורים, תופעה שלא הייתה קיימת עד עכשיו... ולא העלו על דעתם כי יתכן לבשר ודם לעבור כזאת בלי אנחות וצעקות... ודבר זה, היה שח' ר' סנדר בהתפעלות, על אף שהכרתי את ר' נטע מקרוב כל השנים, לא העליתי על דעתי כי הוא עומד בדרגה גבוהה ונשגבה כזו.

הקב"ה עמי בכל מקום

בהיותו שוכב בבית החולים בסוף ימיו מסבל ביסורים ומכאובים נוראים נכנסו אליו מבני משפחתו בדאגה ובצער ושאלוהו, טאטע וואס וועט זיין והוא ברוב ישוב הדעת ומתינות עונה ואומר בקול בוטחים, דער רבנו של עולם איז גיווען מיט מיר אין שטוב, דער רבש"ע איז מיט מיר אין שפיטאל, און דער רבש"ע איז מיט מיר אין אלע ערטער. (השי"ת היה עמי בהיותי בבית, והשי"ת עמי גם כאן בבית החולים, והוא עמי בכל מקום).

מוכרח להיותי שזה טוב

פעם התבטא ואמר לאחיו, בהיותו בבית החולים בימיו האחרונים, וא"ל חשבון פשוט שמוכרח להיותי שהמצב הנוכחי הוא הכי טוב שיכול להיות. וכה א"ל, דער רבש"ע אין יכולת פעלט איהם דאך נישט, אין הטבה פעלט איהם דאך אויך נישט, איז ממילא דארף עס דאך אזוי זיין און דאס איז זיכער גוט (השי"ת הלא לא חסר לו כלום ביכולת, ויכול לעשות מה שרוצה, ובהטבה גם לא חסר לו, כי הוא הטוב והמטיב עד אין סוף, א"כ מוכרח להיותי שכך צריך להיותי וזה ודאי הכי טוב שיכול להיות).

הכל הוא עם "חשבון"

בהיותו בבית חולים נכנס אליו ת"ח א' ובעת שדיבר עמו נוכח לראות שיש לר' נטע כאבים ויסורים נוראים ורצה ללכת לקרוא לאחות שתתן לו משהו לשכך הכאבים, ולא נתן לו ר' נטע ללכת וא"ל ברוב ישוב הדעת ובדעה צלולה ס'איז אלעס מיט א חשבון... [הכל הוא מדויק ובחשבון] [י"א שהתכוין גם שהכל בחשבון גם מה לעשות השתדלות לשכך הכאבים ומה לא, והיות שכאן היה זה כרוך בכך ששיכון הכאב יבא ע"י הדיבור או מגע עם אשה, לכן ויתר ולא חפץ בכך...].

כשהקב"ה מוציא דם ווראי זה לטובה

פעם בהיותו בביהכ"נ באיאן בבתי הורשטיין נפל וקיבל מכה בראשו בבוקר אחרי התפילה, וכנראה יצא לו גם דם, לבד מן הכאב החזק שקיבל, וכמוכן שר' נטע כדרכו בכל מצב היה לו התבוננות

איה לשו"ק של החוה"ל בפנים הספר, ואחרי שמצאוהו וקראוהו בפנים, יצא הבן הגדול הגה"ח ר' אביש שליט"א ברוב התפעלות והתרגשות עם הספר ונכנס לחדר של הבנות היושבות שבעה, ומתחיל לקרא ולצטט בפניהם לשו"ק של החוה"ל, ולגודל פליאתו, הנה הוא רק מתחיל לצטט, והבנות מומשיכות לצטט את המשך לשונו הק'.

בגודל פליאתו ותמיהתו, שאלם, מנין לכם בקיאות כזאת בספר חובת הלבבות, השיבו ואמרו, הלא האבא זצוק"ל היה חוזר ע"ז מידי לילה טרם שנתו, כי זה כשנתיים ימים שהמחלה הנוראה קיננה כנראה בגופו הטהור של ר' נטע (כמו שמספר אחיו ר' מוטיל כי הבין ממנו כשנתיים לפני פטירתו שיש לו המחלה) ויסורים נוראים היה לו, ומרוב היסורים היה קשה לו להירדם, והעדיף להתישב על יד השולחן מלשכב במטה מבלי יכולת לישון, ולפעמים נרדם קצת ע"י השולחן, אך אחרי שגברו והמשיכו היסורים והוכרח לנוח על מטתו היה פונה למטתו, ובלילות הקשים הללו, שהיו רבים למאוד ל"ע, היה חוזר בקול, מיט א רוחהגיקייט, בצלילות הדעת ובמתינות ובהירות, על דברי החוה"ל, אלקי, הרעבתני וכו' אם תשרפני באש לא אוסיף כי אם אהבה ושמחה בך. וממילא הם כבר זוכרים את הלשון בע"פ, כיון ששמעוהו הרבה כ"כ...

מדריגות בקבלת היסורים

היה שח' ש"ב הגה"ח ר' סנדר פריינד זצ"ל ידיד נפשו ומקורב מאוד אצל רבי נטע, כי כל הקהל היו מתפעלים מאוד מסדר הנהגתו של ר' נטע בעת חוליו בשכבו על משכבו מסובל ביסורים נוראים עד מאוד ואעפ"כ נפשו מתענגת ומתעדנת בנועם התורה ועוסק בתורה כל רגע פנוי ומדבר בד"ת וחסידות עם כל הנכנס אליו, וכאילו שכח יסוריו וכן בתפלה וברכות וכל ענייני מצוה ומדות.

[וכך סיפר א' הנוכחים שראה איך יושב א' בבית החולים אצל ר' נטע וקורא משניות [כי כך נהג שם כשלא היה לו כח להחזיק ספר ביחד למד משניות מתוך החוברות של משניות שקל להחזיק אותם, וכשלא היה לו כח גם לזה, היה א' קורא משניות והוא מקשיב] ובאמצע סגר את עיניו והיה נדמה לזה שקרא משניות, כי נרדם והפסיק מלקרא משניות שלא להקיצו ולהפריעו משינתו, אולם תיכף ומיד פקח ר' נטע עיניו וא"ל, תמשיך לקרא משניות, אתה ממש מחיה אותי!!].

אולם היה שח' ר' סנדר, כי אצלו לא היה זה בגדר חידוש כלל וכלל, כי כפי הכירו את ר' נטע וגודל חיותו מתורה ועבודה וגדלות נפשו ודביקותו בה' תורתו ועבודתו לא היה לו צל של ספק ופשוט היה בעיניו כי כך יתנהג ר' נטע בעת היסורים והמכאובים ולא חשב לרגע כי יתכן אחרת.

אולם מה שהיה חידוש גדול ונפלא בעיניו עד מאוד, אשר לא עמד על סוד זה בחיים חיותו של ר' נטע, הוא היותו סובל יסוריו הנוראים והעצומים בדומיה ובשתיקה בלי להתאנח ולהתלונן באופן נשגב ונעלה מאוד, אשר ממש תסמרנה שערות הראש למשמע הדברים עד היכן הגיעו יסוריו הנוראים ולעומת זה קבלתו באהבה ובשתיקה בלי להתלונן ולצעוק כלל.

מ'שלאפט נישט, (דהיינו שמגודל היסורים לא יכול לא לאכול ולשתות ולא לישון, ובעיקר הצער שלא יכול להתפלל...) **מ'זאל נאר נישט פארגעסן אז יידיד נפש אב הרחמן**, (אבל העיקר שלא לשכוח ש"ידיד נפש אב הרחמן").

בכל מצב אני שמח, ומקווה גם להיות בריא

מספר הרה"ג ר' שלום ברוך פריינד הי"ו, כי בשמח"ת האחרון לימי חייו כאשר היה כבר חולה מאוד מאוד ובקושי הלך על רגליו, וכבר לא הגיע לביהכ"נ, ויהי באמצע ההקפות נשמע הקול בביהכ"נ כי ר' נטע מגיע, ויצאו חלק מן הקהל לראות ולקבל פניו, אשר כידוע עד אז היה הוא הרוח החיה בכל ההקפות כשאנו מפסיק לרגע מלקוד ולשיר לכבוד התורה.

ויהי בהגיעו וכבר עלה במדריגות הקלויז נענה אליו הרה"ח ר' חיים ברמ"ש רבינוביץ כשראה מצבו וריחם עליו איך שהוא בקושי הולך... ר' נטע, ה' יעזור שתהיו בריאים ושמחים, זאלסט זיין גיזונט און פריילאך, ור' נטע בשמעו את הברכה [וכנראה הרגיש כאילו הרואים מבינים שאינו שמח, ולפי הבנתו של ר' נטע הרי מי שאינו שמח ה"ז כאילו אינו מסכים עם מעשיו ופעולותיו של הבורא ואינו מוצא חן בעיניו והוא ברוגז ח"ו, וזה נקרא כפיות טובה, ע"כ ראה חובה לנפשו למחות] תיכף ומיד נענה ואמר בתקיפות ובעימות, פריילאך איז מען!! דער אייבערשטער זאל העלפן מ'זאל אויך זיין גיזונט"...

והישוב הדעת הנכון איך לקבל כל דבר ונענה אח"כ ר' נטע ואמר, הנה מצינו במדרש דכשאליעזר עבד אברהם היה בסדום ואחד חבל לו בראשו ותבעו אליעזר למשפט לשלם לו על שעשה לו חבלה בראשו, ופסק השופט של סדום, דאדרבה, צריך אליעזר עוד לשלם להחובל על שהוציא ממנו הדם הרע וזה כעין הקזת דם שהוא רפואה, ובשמעו זאת הלך אליעזר ונטל אבן וזרק לשופט בראשו ויצא ממנו דם ואמר לו לשופט, הנה הלא עתה השופט גם חייב לשלם לי עבור הדם הרע שהוצאתי ממנו, וממילא יתן השופט את הדמים שאני חייב להחובל בי במקומי והכל על מקומו יבוא בשלום.

והמשיך ר' נטע ואמר, הנה זה מצינו בסדום שפסקו כן על אדם החובל בחבירו, אבל זה ברור שכשהקב"ה נותן מכה לאדם ויוצא ממנו דם הלא ודאי שאז יוצא ממנו הדם הרע שצריך לצאת ממנו, ובוודאי שיש לומר גם זו לטובה.

העיקר לא לשכוח כי "ידיד נפש אב הרחמן"

ביום כ' חשון לפני פטירתו, נכנס לבקרו הרה"ג ר' אברהם יצחק ביכלר ז"ל, ודיברו בד"ת וחסידות ובעת שדיברו ד"ת היה נראה כאילו שכח לגמרי מעצמו ומיסוריו, ואח"כ כשדיברו על המצב שלו אמר כמה פעמים: דער עיקר דארף מען וויסן אז "ידיד נפש אב הרחמן", נישט פארגעסן.

והזכיר ואמר: מדאווונט נישט, מ'עסט נישט, מ'טרינקט נישט,

נטיעה של שמירה וטהרה {א}

לבקש הזריקה, אחרי שהיסורים נוראים אחר טיפול כזה שעבר, הלא ביכולתו היה להרויח עוד קצת מנוחה והקלה מהיסורים, ענה ואמר בפשטות, כי הביט והתבונן בסביבתו ולא ראה שיהא שם "אח" שיוכל לתת לו הזריקה, ורק "אחיות" היו שם, ע"כ לא רצה לבקש...

והמבקרים החסידים, פשוט יצאו מכליהם, לנוכח המחזה המדהים הנגלה נגד עיניהם, שוכב כאן יהודי בעל יסורים נוראים ומסכים לסבול יסורים וכאבים עצומים ובלבד שלא יגרום ש"אחות" תגיע בו, וביותר גברה ההתפעלות, כי אף שכבר שמעו על אנשים קדושים וזהירים ועומדים בכל תוקף לכל יגע בהם אשה כלל כל ימי חוליים, אבל ר' נטע לא התעקש ולא התנגד, ונכנע לסדרי ביה"ח, כשאין לו ברירה, וממילא כיון שבין כך לא הצליח למנוע זאת כליל, אז מה בכך שיהיה עוד פעם נוספת... אבל ר' נטע כדרכו לא עשה חשבונות, רק התבונן והחליט כי מה שלא תלוי בו ואין לו ברירה, הרי אין ברירה, ונכנע להנהגת השי"ת, כיון שאין בזה איסור רק זהירות יתירה, אבל מה שתלוי בו, היינו שהוא ילך ויספר שצריך זריקה כדי להקל היסורים, הרי יוכל למנוע זאת, וירויח שפעם אחת יהיה שמור מזה, אז מה הם היסורים הנוראים לעומת הרווח הגדול שירויח... הלא למשמע

עדיף להתייכר ביסורים נוראים ובלבד להרויח פ"א של שמירה וטהרה

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, פעם כשהגיע לבקר אותו בבית החולים, והיו שם אז גם כמה וכמה חסידים. והבחינו המבקרים כי נכנסה אליו אחת מהאחיות שעבדו בבית החולים, אשה זקנה (שהכירה קצת בגדלותו של ר"נ והשתדלה לסדר עבורו כ"מ שאפשר) וצעקה והתרעמה עליו מאוד, וניכר היה כי משהו נורא קרה, ולא סתם היא כועסת.

אחרי שיצאה מהחדר והם נכנסו אליו, ניסו לברר על סיבת הכעס והתרעומת של האחיות, ונתברר להם כי כעסה, עקב שעבר אתמול טיפול קשה מאוד מאוד, והיסורים של טיפול כזה הם נוראים והזהירוהו, שכשיהיה לו יסורים אחר כך, הוא חייב לבקש שיתנו לו זריקה מסויימת, ועכשיו היא בודקת בדפי הטיפול ולא ראתה שנתנו לו הזריקה, ונתברר שלא ביקש ולא הזכיר שיש לו יסורים. וע"כ כעסה והסבירה לו שזה ממש סכנה שלא לתת הזריקה ובפרט שהיסורים נוראים ואילו ביקש הזריקה היו מקילים היסורים מעליו.

וניגשו המבקרים אל ר' נטע ושאלו, למה באמת עשה כן, שלא

על האדם לזכור ולידע לפני שיוצאים לרחוב ולשוק כי הרחוב הוא מקום סכנה מאוד מאוד, וע"כ אף כשמוכרים לצאת, אין לצאת כל פעם בשביל סיבה אחת, כי חבל להסתכן כ"כ הרבה פעמים, ע"כ יחכה האדם וירשום לעצמו כל הדברים שעליו לסדר בשוק וכשיוצא יסדר כל הדברים בפעם אחת וכך ימנע ביציאות המסוכנות הללו... ואף הוא עצמו נהג כן כמובן.

לעורר תמיד ע"ז בחכמה וזהירות

עוד מסר משמו, כי כשמדברים בדברי מוסר והתעוררות, ובפרט לצעירי הצאן, שבשנים אלו בונים את כל עתידם הרוחני, צריך תמיד לראות לעורר ולהזכיר גם ענין שמירת וטהרת העינים, פעם באריכות פעם בקצרה, פעם בהזכרה בעלמא, בחכמה ותבונה ולפעמים כבדרך אגב, אבל לא להסיח דעת כלל מענין זה, כי בנפשנו הדבר...

הענין פולטן

פעם היתה אסיפה בירושלים בענייני השמירה על טהרת הבנים וקדושתן, והגיעו נציגים מכל חסידות וקהילה, ודנו בה עניינים שונים, ובין הדוברים היה גם ר' נטע שכידוע בער כאש בכל נושא וענין של קדושה וטהרה ושמירת הבנים וכו', והוא התלהב בין דבריו ואמר שעלינו כולנו לעבוד ולהשתדל להגיע למצב זה ע"ד שקיים בחסידות גור, ששם יושב צדיק קדוש הרה"ק הבית ישראל המחנך ומשרה אוירה של טהרה וקדושה ושנאת הרע בתכלית, עד כדי כך, שמי שלא נשמר ונזהר להיות טהור ונקי כדבעי, הוא נדחה ונפלט ממילא מן המקום, בבחי' הענין פולטן הנאמר בדור המדבר, וכמ"ש ולא תקיא הארץ אתכם.

אח"כ כשהגיע הנציג של גור, אל רבו הרה"ק הבית ישראל, ביקש לידע מה דיבר שם ר' נטע, וכשסיפר לו, נענה ואמר בכהאי לשנא [והתבטא במליצת לשון של חז"ל שמשמעו] שצריך להודות לה' על כך שיש להם כתר שם טוב שאומרים שמועות טובות וכו"ל, אולם הוסיף בענותנותו כי עדיין לא זכה שיהיה באמת כך, אבל הוא כן רוצה ומקוה להגיע לכך...

זהירות ושמירה יתירה בדרך להשגת מדרגות ועליה בעבודת ה'

היה זה בעת נסיעתו ההיסטורית, לארה"ב, אשר כל בני ירושלים שחו בהתפעלות ובפליאה אודותה, איך ר' נטע, אשר אין לו שיג ושיח עם שום עניני גשמיות, נוסע לארה"ב, נסיעתו הנפלאה היתה לשיחת היום, ונתקדש אז ש"ש, בראותם מהו חסיד אמיתי, שיש לו מסירות נפש ממש ליסוע אל רבו, אשר מכל הבחינות אין הנסיעה לארה"ב שייכת אליו כלל וכלל, ואעפ"כ למען חיזוק התקשרות אל הרבי הקדוש קם ונוסע לארה"ב.

אמנם, מגודל הפליאות שהפליאו בני ירושלים וחסידיו באינן, היה המקרה המדהים שקרה תיכף אחר עלותו על המטוס, וההסבר הגאוני שנאמרה על ידו על כך בעמקות וישרות והסתכלות של עובד ה' אמיתי אשר אין לו בעולמו אלא לעשות רצונו של מקום.

אוזן דאבה נפשינו, על האי שופרא דבלי בארעא, והתהלך בינינו כמלאך בין אנשים...

שמירת עינים בתכלית

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, היה תקופה שר' נטע היה ר"מ בתולדות אהרן לפנה"צ וכשחזר משם לביתו עבר דרך רחוב בית הוראה (ליד בנות ירושלים) ואני בחזרי מפרעשבורג לביתי שברח' סלונים עברתי גם דרך שם, והיינו נפגשים כמעט כל יום, והיינו דורשים זא"ז לשלום ולפעמים נתעכבנו לשוחח קצת בקיצור או באריכות.

ויהי היום ואני פוגש את ר' נטע והוא אינו מסתכל עלי ולא דורש בשלומי ועבר כאילו אינו רואה אותי, ולמחרת נשנה ג"כ הדבר, וכך חזר המחזה הלא נעים על עצמו כמה וכמה ימים, עד שנגשתי אליו ושאלתי, מה קרה שהוא אינו עונה לי ולא מברכני בשלום כדרכו.

כמובן שר' נטע הצטער מאוד ע"ז שהבין שציער אותי ונפגעתו מאוד, והוכרח לספר לי סיבת הדבר, כדי שלא יהיה לי צער, וכך אמר, היות שהרחוב הוא טרייף וצריך ליזהר בשמירת העינים, ע"כ קיבל על עצמו הנהגה זו, כי כל יום בדרכו לשיבת תו"א הוא חושב על מה שהולך לומר בישיבה, ובדרך חזרה מהישיבה יחשוב על מה שאמר בישיבה אם אמר נכון, ואם יש מה לתקן ולהוסיף... וכך עשה וע"כ לא ראה אותי כשעברתי ברחוב כיון שהיה שקוע בהרהורי תורה.

והמשיך ר' מיכל וסיפר, כי אח"כ שמעתי מעוד יהודי הרה"ג ר' יצחק שבדרון, שג"כ התפלל על שר' נטע הפסיק לדרוש בשלומי, בפוגשו אותו ברחוב, וסיפרתי לו הנ"ל.

ועד"ז סיפר גיסו הרה"ח בצלאל ברנשטיין כי נדהם לראות כמ"פ שפוגש את ר' נטע ברחוב ודורש בשלומי והוא אינו עונה לו ולא מתייחס אליו, וברוב צערו ניגש ושאלו על כך, והתנצל ר' נטע ואמר לו, כי היות שצריכים לפחד כשיוצאים לרחוב, ע"כ לפני שיוצא מביתו הוא מעיין בשטיקל שו"ע הרב, ובדרך הליכתו הוא חוזר ע"ז ומתעמק בזה, ותורה מגנא ומצלא שלא ינזקו מפגעי הרחוב, וע"כ הוא פשוט לא ראהו.

וכן סיפר הרה"ח ישראל משה דירנפלד כי לא פעם ופעמיים הוא פגש את ר' נטע ונפגע מכך שלא ענהו לשלום, וכששח את צערו לפניו על כך, התנצל ואמר, סליחה, האמן לי כי פשוט לא ראיתיך... וכך מספרים עוד הרבה אנשים.

וסיפר יהודי א' שהגיע פעם ללוות את רבי נטע לאיזה מקום, ביוצאו מביתו של רבי נטע, נשאר רבי נטע סמוך לדלת כשאינו מתקדם הלאה, עד שניגש שוב לפתח ושאלו - מה פשר ההתמהמות? ויען רבי נטע: עדיין לא הכנתי ענין להשקיע בו ראשי ומוחי בעברי ברחוב, אני מחפש כעת סוגיא בה אתעסק בדרכי - כך אהיה שקוע בתורה בלכתי ברחוב...

לא לצאת לרחוב רק כשמצטברים כמה סיבות

היה הרה"ח ר' מיכל ז"ל מוסר תמיד משמו, שדרוש דרש, כי

טוב, וכשעלתה זאת בידם נאות ר' נטע לחזור וליסוע...

וכששאלוהו על כך בשיבת מא"ש אח"כ בחזרו (וכי אכן בגלל זה צריך לרדת מהמטוס), נימק והסביר מעשיו באמרו, כי באמת מצד ההלכה היה מותר לישב על אותו מקום, ואילו הייתי נוסע עבור צורכי פרנסה וכדו' שמוותרים ע"פ הלכה, הייתי יכול להקל ולשבת שם, אבל היות שנסיעתי לא היתה אלא להשיג מדריגה עילאה ועליה בעבודת ה' ותיקון לנשמה, ע"י התקשרות ודבקות אל הצדיק הקדוש, ללא שום מטרה וסיבה אחרת, הנה בכהאי גוונא ברור שלא זו הדרך להשיג עליה ותיקון ומדריגה, כי הלא לשבת במקום כזה, אף שמותר, אבל זה חסרון ונזק ברוחניות, וא"כ איזה פנים יש לכך, ליסוע עבור להתעלות בעבודת ה' והדרך לזה יהיה ע"י ירידה וחסרון... לכן היה ברור ופשוט לי שעלי לרדת ולוותר באופן זה על הנסיעה.

אולם רצון יראיו יעשה, וכיון שנתקדש כבר ש"ש על ידו, שוב זימן לו השי"ת מקום נכון והגיע אל מחוז חפצו, ומה' מצעדי גבר.

היה זה תיכף בהתיישבו (או לפני זה) על מקומו במטוס, הבחין ר' נטע כי המקום אינו כ"כ כשר ומהודר מבחינת שמירת העינים, אף שאין בזה שאלה הלכתית, אבל מבחינת משמרת למשמרת וסביב סביב אמרינן לנזירא, הרי אין המקום מתאים לשבת בו, לערליכער יוד...

בראותו שהמקום אינו כראוי, ביקש מיד מאנשי הצוות שיחליפו את מקומו, כשראה שלא עלתה בידם להחליף לו מקום אחר מתאים, קם ויצא מן המטוס וכבר היה בדרך לירידה משם, ואף שכבר השקיע כ"כ יגיעה והכנה וממון עבור נסיעה זו, ויקרת ערך הנסיעה הלא היתה בעיניו עד אין שיעור, והלא כל בני ירושלים וחסידי א"י מדברים על זה, ומה יאמרו, אבל ר' נטע ווייסט נישט קיין חכמות, והוא פשוט קם ויורד מהמטוס.

ברגע האחרון כשראו אנשי הצוות כי הוא איתן בדעתו ועומד לרדת מהמטוס, השתדלו וטרחו רבות עד שהחליפו הרבה מקומות עד שעלתה בידם לסדר את המקום שיהא ע"צ היותר

גליון זה יוצא לאור עולם לזכרון עולם ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' שואל אלכסנדר ביסטריצקי ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ו' אב ה'תש"ס

ת . נ . צ . ב . ה .

הודעה ובקשה

לכל קוראי הגליון הזה, היות שמתכוננים אנו בס"ד להר"ל ספר מלוקט מעובדות והיגים ואמרות נפלאים מהגהה"ח ר' נטע זצ"ל, ע"כ נבקש כי כל מי שיש תח"י מאמר או עובדה, וכן תיקון טעות או הערה והארה על מה שנדפס - נא יואיל בטובו לפנות

לטל' 05271-60594

או לפקס' 077-3182145

התודה והברכה

להרה"ג רבי יצחק ביסטריצקי שליט"א

על שבזכותו ועזרתו החשובה
יוצא לאור עולם קונטרס זה

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים

שיזכה להצלחה וברכה בכל הענינים ולנחת דקדושה

מכל יוצ"ח ולהרבות בעולם כבוד שמים
ולזכות את הרבים תמיד וכו"ס ברו"ג